

افتاب

نشریه داخلی بانک خاورمیانه • سال چهارم • شماره ۱۶ • تیر ۱۳۹۷

- ◆ خروج از بن بست مشکلات ارزی
- ◆ نرخ دلار چقدر باید باشد؟
- ◆ سیاه و سفید گروه ویژه اقدام مالی
- ◆ جام جهانی فوتبال و اقتصاد
- ◆ قدرت واقعی پول‌های دنیا چقدر است؟
- ◆ بلاک چین‌ها سر نوشت ساز خواهند شد

۲	خروج از بن بست مشکلات ارزی	
۳	چهار راهکار در سیاست گذاری ارزی	
۴	نرخ دلار چقدر باید باشد؟	
۶	سیاست های ارزی؛ مخالفان و موافقان	
۸	سیاه و سفید گروه ویژه اقدام مالی	
۱۰	فرار سرمایه	
۱۲	قدرت واقعی پول های دنیا چقدر است؟	
۱۴	گردشگری ورزشی چه تاثیری در اقتصاد دنیا دارد؟	
۱۶	جرایم سایبری	
۱۷	۲۰ ثروتمند برتر دنیا	
۱۸	امنیت در جهان الکترونیک	
۲۰	CRM تکنولوژی، استراتژی و یا فلسفه سازمانی؟	
۲۱	بلاک چین ها سر نوشت ساز خواهند شد	
۲۲	چگونه با آمار دروغ بگوئیم؟	
۲۳	سرگذشت آفریننده نوستالژی ها	
۲۴	اخبار	

سردبیر: محسن کریمی
دبیر اجرایی: سینا زارعی
زیر نظر مدیریت ارتباطات بانک خاورمیانه

همکاران این شماره:

آرین آقابگی، فرشید اسلامبولچی، فرزاد اویسی، امیر بهزادی نیا، مریم ذوالفقار، سینا زارعی، حسین سلطان آبادی، پدram سلطانی هدی ضیائیان، آندره گالستیان

طراح گرافیک و صفحه آرا:
حنانه نیازمند

برای دریافت فایل الکترونیکی نشریه لطفا یک ایمیل با عنوان اشتراک آفتاب خاورمیانه به نشانی info@middleeastbank.ir ارسال فرمایید.

■ آفتاب خاورمیانه یک نشریه داخلی و مستقل است که تمامی حقوق آن به بانک خاورمیانه تعلق دارد.
■ مسوولیت مطالب نشریه با پدیدآورندگان است و انتشار آنها لزوماً به معنی تایید تمام یا بخشی از مطالب نیست.
■ نقل مطالب از نشریه با ذکر منبع مانعی ندارد.
■ منابع در آرشيو نشریه موجودند.

دیدگاهها و مقالات خود را از طریق پست الکترونیک یا نشانی پستی برای ما ارسال نمایید و یا با ما تماس بگیرید.

نشانی: تهران، خیابان احمد قصیر (بخارست)، نبش خیابان پنجم، شماره ۲، ساختمان مرکزی بانک خاورمیانه
کد پستی: ۱۵۱۳۶۴۵۷۱۷
تهران، صندوق پستی: ۴۴۴۵-۱۵۸۷۵

تلفن: ۴۲۱۷ ۸۰۰۰
دورنگار: ۸۸۷۰ ۱۰۹۵
پیام کوتاه: ۳۰۰۰۴۲۱۷۸
مرکز ارتباط با مشتریان: ۸۸۷۲ ۶۶۹۰
امور سهامداران: ۴۲۱۷ ۸۰۲۰

www.middleeastbank.ir
info@middleeastbank.ir

https://telegram.me/ME_Bank

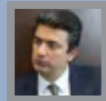

اینترنت بانک خاص شرکتها

بانک خاورمیانه
Middle East Bank
www.middleeastbank.ir
info@middleeastbank.ir

خروج از بن بست مشکلات ارزی

پدرام سلطانی

نایب‌رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

◆ در سال‌های اخیر کاستی در سیاست‌های پولی و مالی و به دنبال آن افزایش حجم نقدینگی منجر به اختلال در اقتصاد و انباشته‌شدن ظرفیت ایجاد تورم در کشور شده است. عدم برخورد قاطع با مؤسسات پولی و اعتباری غیرمجاز و نبود مدیریت کارآمد و قاطع نسبت به بانکهایی که تخلفات فراوانی در سیاست‌های اعتباری، مدیریت سپرده‌ها و فعالیت‌های غیر بانکی خود داشتند بازار پول را آشفته کرده است.

از سوی دیگر در ۱۰ سال گذشته و به‌ویژه در سال‌هایی که به‌واسطه تحریم ارتباط ما با نظام بانکی دنیا قطع بود، متأسفانه هم بانک مرکزی و هم بانک‌های تجاری، عموماً به تحولات، روندها و سیاست‌های پولی بین‌المللی و چارچوب‌های بین‌المللی مستقر بر فعالیت‌های بانکی بی‌توجه بودند و الزاماتی که در نظام بانکی به صورت بین‌المللی موردتوافق دولت‌ها قرار گرفته بود، مورد مطالعه و انطباق توسط بانک‌ها قرار نگرفت. این امر باعث شد بعد از اجرایی شدن توافق نامه برجام، بانک‌های ما موفق به اتصال فوری و سریع به شبکه بانکی جهانی و بازیابی جایگاه و تعاملشان با بانک‌های دنیا نشوند.

موضوع سومی که مشکلات را تشدید کرد و همچنان در حال گسترش است، تأثیر رویکرد دولت آمریکا پس از روی کار آمدن ترامپ است. عدم پایبندی عملی ترامپ به برجام تا پیش از خروج و نهایتاً، خروج آمریکا از برجام، همچنین اتخاذ سیاست‌های بسیار سخت‌گیرانه دولت آمریکا نسبت به اقتصاد ایران و برقراری مجدد تحریم‌های ثانویه، بانک‌های دنیا و شبکه پولی و مالی جهانی را برای کار با ایران بسیار محتاط کرده است.

مجموعه این عوامل خود را در بازار ارز نشان دادند و باعث شدند آهنگ صعودی و افزایشی نرخ ارز از یک سال گذشته آغاز شود و طی شش ماه گذشته جهش‌هایی سریع‌تر را در اندازه‌های بزرگ در مقاطع کوتاه روزانه و هفتگی تجربه کند.

اقدامات دولت

در چنین شرایطی وظیفه هر دولتی این است که با استفاده از ابزارها و اقتدار حاکمیتی تلاش کند که تا حد امکان ثبات و آرامش را به بازار بازگرداند و مشخصاً جریان بهمن‌وار کاهش ارزش پول ملی را مهار کند یا تا آنجا که می‌تواند از سرعت آن بکاهد. دولت با این مأموریت، در دو مقطع پیش از عید و در فروردین ماه امسال، مبادرت به ورود جدی به بازار ارز کرد و با هدف کنترل بازار محدودیت‌هایی بوجود آورد.

هر چند که در بادی امر ورود دولت برای جلوگیری از دومینوی تخریب اقتصاد و افسارگسیختگی کاهش ارزش پول ملی یک کار ناگزیر و ضروری است اما سؤال و نکته مهم این است که دولت و بانک مرکزی باید چه سیاست‌ها و رفتاری را پیشه کنند که اثر این ورود کوتاه‌مدت، بتواند در بازه زمانی طولانی‌تر نیز حفظ شود و آثار زیان‌بار بزرگ‌تری برای اقتصاد کشور نداشته باشد.

این شرایط، بند جدیدی به پای صادرات کشور ببندد و صادرات کشور آزاد باشد. صادرات و ارز ناشی از آن به‌ویژه می‌رویم اختلاف‌نظر بین اقتصاددانان، صاحب‌نظران، کارشناسان پولی و ارزی، بخش خصوصی و دست‌اندرکاران تولید و تجارت کشور با دولت بیشتر می‌شود. این دسته از صاحب‌نظران معتقدند که ادامه سیاست‌های اتخاذ شده توسط دولت می‌تواند به صادرات کشور لطمه بزند و از این طریق درآمدهای ارزی ناشی از صادرات را کاهش دهد و آثار کاهش صادرات نیز در تولید مشاهده خواهد شد.

از سوی دیگر این سیاست‌ها می‌تواند به عدم شفافیت و بروز رانت در بازار ارز و اقتصاد کشور منجر شود و عامل رشد ۳ نوع تقاضای کاذب، غیرضروری و غیر مولد شود. تقاضای کاذب به معاملات دلال گونه به‌قصد انتفاع برمی‌گردد که زمانی که نرخ ارز بالا می‌رود، در بازار ارز شدت پیدا می‌کند. تقاضای غیرضروری به مصارفی مانند سفرها، تبدیل دارایی‌ها به ارز برای حفظ ارزش و خروج ارز برای خرید ملک و مواردی از این دست برمی‌گردد. تقاضای غیر مولد نیز به آن دسته از تقاضاهایی گفته می‌شود که ارز کشور را به واردات تخصیص می‌دهد. این نوع تقاضای غیر مولد در زمینه واردات به‌جای آنکه به رشد اقتصادی کشور کمک کند، در جمع جبری رشد اقتصادی کشور، اثر منفی و کاهنده دارد. با اتخاذ سیاست‌های کنونی متأسفانه هر ۳ نوع این تقاضا افزایش پیدا کرده است.

سر نوشت سیاست‌های ارزی

با کاهش ارز ناشی از صادرات و افزایش ارزهای اندوخته شده نزد شهروندان و بنگاه‌ها، میزان عرضه بازار ارز در میان‌مدت کاهش پیدا خواهد کرد و با توجه به مواردی که اشاره شد، پیش‌بینی می‌شود که در صورت ادامه این سیاست‌ها مجدداً شاهد افزایش نرخ ارز باشیم.

از سوی دیگر، با اجرایی شدن تحریم‌های ثانویه آمریکا در ماه‌های آینده و رویکرد خصمانه‌ای که دولت آمریکا نسبت به ایران اتخاذ کرده است، تنگناهای جدیدتری برای اقتصاد ما به وجود خواهد آمد که در صورت نبود آمادگی می‌تواند افزایش نرخ ارز را به سمت افزایشی مهارگسیخته سوق دهد. در این شرایط دولت و بانک مرکزی به جهت اینکه ابزارهای خود را در سیاست‌های قبلی تماماً به کار گرفته‌اند، خلع سلاح خواهند بود و این بسیار خطرناک است. اگر در حال حاضر بانک مرکزی بخواهد ذخایر خود را نیز بیش‌ازپیش به بازار تزریق کند امکان دارد حجم ذخایر به یک آستانه مخاطره آمیز کاهش پیدا کند که خود آسیب‌پذیری اقتصاد کشور را افزایش خواهد داد.

راهکارها

در هفته‌های گذشته با کسب مشورت از اقتصاددانان و صاحب‌نظران، تعدادی راهکار در قالب نظرات بخش خصوصی تدوین و طی مکاتباتی برای مقامات و مسئولان ارشد اجرایی ارسال گردید. اعتقاد من بر این است که رویکرد بانک مرکزی و دولت باید اولاً این باشد که در تراکنش‌ها و نه ورود به نرخ گذاری بر ارز باشد. ■

چهار راهکار در سیاست‌گذاری ارزی

دکتر سجاد برخورداری

عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

◆ بازار ارز ایران همانند تمام بازارهای ارز کشورهای صادرکننده نفت، وابستگی بالایی به درآمدهای نفتی دارد. هر چند در سال‌های اخیر حجم صادرات غیرنفتی افزایش یافته است، اما همچنان بیش از ۷۰ درصد منابع ارزی کشور از محل صادرات نفت خام تأمین می‌شود. بر این اساس هر گونه محدودیت در صادرات نفت، بازار ارز را با شوک مواجه می‌کند.

بازار ارز کشور از نیمه دوم ۱۳۹۵ در نتیجه اعمال برخی از محدودیت‌ها از سوی کشورهای منطقه با تلاطم مواجه شده و بیشترین آثار آن در نیمه دوم ۱۳۹۶ در بازار ارز کشور مشاهده شده است. در نتیجه این تلاطم‌ها، قیمت دلار به‌عنوان ارز رایج در بازار داخلی از حدود ۳۷ هزار ریال در ابتدای سال ۱۳۹۶ به بیش از ۵۰ هزار ریال در ماه‌های پایانی سال ۱۳۹۶ رسید. روند افزایشی نرخ دلار در بازار در سال ۱۳۹۷ نیز ادامه داشته و نرخ حدود ۶۰ هزار ریال نیز تجربه شد. در نتیجه این تلاطم‌ها در بازار ارز کشور، دولت اقدام به تثبیت نرخ دلار در رقم ۴۲ هزار ریال کرد که در نتیجه آن، تنها به بخشی از تقاضای ارز پاسخ داده شد و سایر متقاضیان جهت تأمین نیاز ارزی‌شان به بازارهای غیررسمی با نرخ‌های بالاتر رجوع می‌کنند.

آنچه از بررسی رخدادهای بازار ارز در حدود یک سسال و نیم گذشته استنباط می‌شود، این است که بازار ارز کشور از سمت عرضه به‌شدت تأثیر می‌پذیرد. هر گونه محدودیت در سمت عرضه بازار، منجر به افزایش نرخ ارز شده و در ادامه، فعالیت‌های سفته‌بازی در بازار را دامن می‌زند. خروج آمریکا از توافق هسته‌ای ایران با کشورهای ۵+۱ از یک سو و تلاش آمریکا برای اعمال تحریم‌های جدید بر اقتصاد ایران از سوی دیگر، محدودیت‌هایی بر سمت عرضه بازار ارز کشور ایجاد خواهد کرد. حال سوالی که مطرح می‌شود آن است که با توجه به تحریم‌های احتمالی آمریکا، وضعیت بازار ارز چگونه خواهد شد و راهکارهای مطلوب برای مدیریت مطلوب بازار ارز چیست؟ به منظور پاسخ به این سوال، در ادامه فضای حاکم بر بازار ارز بررسی شده و سپس راهکارهای سیاستی ارائه می‌شود.

■ فضای حاکم بر بازار ارز

در شرایط فعلی، بازار ارز کشور کاملاً از سوی دولت کنترل شده و تنها به نیازهای اساسی متقاضیان ارز بر اساس نرخ ۴۲ هزار ریال به ازای هر دلار پاسخ داده می‌شود. در واقع دولت از طریق مدیریت سمت عرضه تلاش می‌کند وضعیت ثبات در بازار ارز را حفظ کند. هر چند این تلاش دولت در شرایط فعلی ستودنی است، اما همچنان بخشی از نیازهای متقاضیان ارز پاسخ داده نشده و بازار سیاه برای خرید و فروش ارز در بخش‌های مختلف اقتصاد کشور در حال ظهور هستند. در واقع تداوم این اقدام دولت، کمتر از حد انتظار بوده و در آینده نخبندان دور بدون اجرای سیاست‌های اقتصادی، عملاً سیاست کنترل بازار ارز از سوی دولت با شکست مواجه خواهد شد.

بازار ارز ایران علاوه بر محدودیت‌های فعلی که در حال حاضر با آنها مواجه است، در آینده نزدیک با محدودیت‌های بیشتری در نتیجه اعمال تحریم‌های اقتصادی از سوی آمریکا در سه و شش ماه آینده نیز مواجه خواهد شد.

بر اساس بیانیه اوفاک وزارت خزانه‌داری آمریکا، در پایان سه ماه آینده (۱۵ مردادماه) هر گونه خرید و فروش اسکناس آمریکا به دولت ایران تحریم خواهد شد. همچنین در پایان شش ماه آینده (۱۳ آبان ماه) معاملات نفتی با شرکت ملی نفت ایران و شرکت ملی نفتکش ایران، معاملات اقتصادی مؤسسات مالی خارجی با بانک مرکزی ایران و خدمات تهیه پیام‌های خاص برای بانک مرکزی و برخی مؤسسات مالی ایرانی تحریم خواهند شد.

بر این اساس استنباط می‌شود، در افق‌های زمانی سه و شش ماهه، محدودیت‌های زیادی بر بازار ارز ایران به‌طور مستقیم و غیرمستقیم اعمال خواهد شد. با توجه به موارد یادشده، پیش‌بینی می‌شود بازار ارز کشور در آینده نزدیک با تلاطم‌های ارزی بیشتری مواجه شده و ارزش پول ملی در برابر پول‌های خارجی با کاهش مواجه شود. ازاین‌رو، ضروری است مدیریت بازار ارز کشور مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اقتصادی قرار گیرد.

■ راهکارهای پیشنهادی

در راستای مدیریت مطلوب بازار ارز و کنترل تلاطم‌های این بازار، توجه به موارد زیر ضروری است:

۱- مدیریت سمت تقاضای ارز: با توجه به اینکه سمت عرضه ارز در نتیجه تحریم‌ها بیش از گذشته محدود خواهد شد، ازاین‌رو، مدیریت سمت تقاضای ارز باید با جدیت بیشتر از سوی دولت مورد توجه قرار گیرد. در این راستا، کاهش هزینه‌های ارزی کشور ضروری به نظر می‌رسد.

۲- مدیریت سمت عرضه ارز: با توجه به عدم امکان حذف تقاضاهای ضروری ارز یا حتی کاهش آنها در کوتاه‌مدت، ضروری است دولت برنامه‌ای منسجم برای مدیریت منابع ارزی و ذخایر خارجی را برای یک افق زمانی حداقل سه ساله دنبال کند.

۳- استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی: بر اساس بیانیه اوفاک، بیشتر تحریم‌های سه و شش ماه آینده از سوی آمریکا بر بانک مرکزی و برخی از مؤسسات مالی اعمال خواهد شد. ازاین‌رو، بخش خصوصی ایران کمتر مورد هدف این تحریم‌ها هستند. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود در زمان باقی مانده ظرفیت‌های بخش خصوصی در هر دو سطح حقوقی و حقیقی شناسایی شده و برای مدیریت بازار ارز مورد استفاده قرار گیرد.

۴- همکاری با کشورهای منطقه: با توجه به اینکه بیشتر کشورهای منطقه دارای ظرفیت‌های بالفعل و بالقوه برای جریان ارز به داخل و خارج کشور هستند و قوانین سخت‌گیرانه کمتری در این کشورها در این خصوص اجرا می‌شود، ضروری است این ظرفیت‌ها شناسایی شده و برای مدیریت بازار ارز کشور مورد استفاده قرار گیرد. ■

منتشر شده در روزنامه دنیای اقتصاد ۲۰ خرداد ۱۳۹۷

بحران ارزی و تعلل در رفع بحران بانکی

نرخ دلار چقدر باید باشد؟

حسین سلطان آبادی
کارشناس مدیریت تحقیقات اقتصادی | بانک خاورمیانه

”دولت یازدهم از ابتدای کار خود وعده

تکنرخی کردن ارز را داد، در حالی که این مهم نه فقط تا پایان کار دولت یازدهم، بلکه تا امروز نیز

محقق نشده است.“

به گفته رییس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اختصاص ارز مبادله‌ای برای واردات کالا در سال ۱۳۹۶ معادل ۴۸ میلیارد دلار بوده است که این رقم حدود ۸۸ درصد کل ارزش واردات کشور را شامل می‌شود. البته بخشی از این اختصاص ارز مبادله‌ای مربوط به واردات کالا نیست و تقاضاهایی همچون ارز مسافرتی را نیز در برمی‌گیرد. تخصیص ارز مبادله‌ای تحت عنوان کنترل قیمت کالاهای اساسی برای حمایت از اقشار ضعیف، نه تنها راهکار بهینه‌ای برای حمایت از اقشار ضعیف جامعه نیست، بلکه حتی تأثیر چندانی بر قیمت بازاری کالاهای مشمول ارز مبادله‌ای نداشته است. به عنوان مثال قیمت عمده‌فروشی هر کیلو عدس درجه یک کانادا در سال ۱۳۹۶ به‌طور متوسط حدود ۰/۷ دلار (تحویل به‌صورت FOB) بوده است. قیمت همین عدس در بازار عمده‌فروشی ایران حدود ۴۵۰۰ تومان بوده و در نهایت با قیمتی بیش از ۷۰۰۰ تومان به ازای هر کیلو به دست مصرف‌کننده رسیده است. این در حالی است که با لحاظ کردن نرخ دلار مبادله‌ای معادل ۳۴۲۷ تومان و حقوق ورودی ۵ درصدی عدس، قیمت این کالا بدون لحاظ کردن هزینه‌های حمل حدود ۲۵۱۹ تومان خواهد شد. به‌این‌ترتیب مجموع سود واردکننده و هزینه‌های حمل به بازار عمده‌فروشی تهران حدود ۷۹ درصد است. این حاشیه سود بالا نشان می‌دهد که عملاً اختصاص ارز مبادله‌ای تأثیر چندانی در قیمت نهایی در بازار ایران ندارد و فقط منجر به سود سرشار افرادی می‌شود که به این رانت دسترسی دارند.

متوسط نرخ دلار رسمی (مبادله‌ای) در سال ۱۳۹۶ معادل ۳۴۲۷ تومان و متوسط نرخ دلار در بازار آزاد معادل ۴۰۵۵ تومان بوده است. به‌این‌ترتیب با توجه به شکاف موجود در نرخ‌های رسمی و بازار آزاد ارز و همچنین ۴۸ میلیارد دلار ارز مبادله‌ای تخصیص یافته در سال ۱۳۹۶، رانت موجود در این سیاست به بیش از ۳۰ هزار میلیارد تومان می‌رسد. این رقم در واقع یارانه‌ای است که از محل ذخایر نفتی یا سایر منابع متعلق به همه ملت ایران، به برخی از واردکنندگان و دریافت‌کنندگان ارز مبادله‌ای پرداخت شده است. سال‌ها است که به طرق مختلف اختصاص منابع ملی به نفع عده‌ای خاص در اقتصاد ایران نهادینه شده و رانت حاصل از ارز چند نرخی تنها مشتتی نمونه خروار است.

پس از شکل‌گیری شوک ارزی در انتهای سال ۱۳۹۶ و به‌طور مشخص با شروع سال ۱۳۹۷، دولت رویکرد اعلام نرخ دستوری ۴۲۰۰ تومان به ازای هر دلار آمریکا را در پیش گرفت و مدعی شد که این امر به معنای تکنرخی شدن ارز است و همه نیازهای قانونی با این نرخ پوشش داده خواهند شد. اگرچه نیازهای ارزی فراوانی به‌جز واردات کالا وجود دارند که در بخشنامه‌های متعدد بانک مرکزی به رسمیت شناخته نشده‌اند، اما حداقل واردات کالا در زمره نیازهای قانونی ارزی پذیرفته شده است. برای واردات برخی از کالاهای اساسی و برخی از انواع دارو نیز معادل ۳ هزار میلیارد تومان یارانه در نظر گرفته شده است تا حذف ارز مبادله‌ای منجر به افزایش قیمت این کالاها نشود. بنابراین در نگاه اول به نظر می‌رسد، رانت ۳۰ هزار میلیارد تومانی در سال ۱۳۹۶ به ۳ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۷ کاهش می‌یابد، اما می‌توان ثابت کرد که در عمل رانت توزیع شده از محل تخصیص ارز با نرخ دستوری دولتی در سال ۱۳۹۷ بیش از سال ۱۳۹۶ خواهد بود.

■ سرکوب نرخ اسمی

دولت یازدهم از ابتدای روی کار آمدن خود به سیاست قدیمی تثبیت نسبی نرخ اسمی ارز ادامه داد و به‌این‌ترتیب ریال ایران به‌طور واقعی در برابر دلار آمریکا بیشتر تقویت شد. این رویه در دولت دوازدهم نیز ادامه یافت و این امر یکی از مهم‌ترین دلایل شوک ارزی فعلی است. بر اساس نظریه برابری قدرت خرید، در غیاب ریسک‌های دیگر، برای این‌که قدرت خرید دلار آمریکا برحسب ریال (یا برعکس) ثابت بماند، نرخ دلار برحسب ریال باید متناسب با اختلاف تورم ایران و آمریکا افزایش یابد. نرخ دلار در بازار آزاد در روز پایانی سال ۱۳۹۱ معادل ۳،۴۳۶ تومان بود. اگر این رقم را به عنوان پایه در نظر بگیریم، حتی اگر از ریسک‌های متعدد دیگر چشم‌پوشی کنیم، برای ثابت ماندن نرخ دلار به‌صورت واقعی، باید نرخ اسمی آن در پایان سال ۱۳۹۶ به ۶،۷۶۰ تومان می‌رسید. البته می‌توان در مورد پایه گرفتن نرخ پایان سال ۱۳۹۱ تشکیک کرد، اما با توجه به این‌که این نرخ پس از یک شوک ارزی به ثبت رسیده و پس از آن بازار تا حدی به تعادل رسیده است، می‌تواند معیار مناسبی تلقی شود.

در حال حاضر نرخ بازار آزاد دلار برحسب ریال به دلیل مسایل امنیتی شفاف و در دسترس نیست، اما با لحاظ کردن نرخ سایر اسعار بین‌المللی و نرخ تبدیل جهانی آن‌ها به دلار و همچنین از طریق قیمت سکه بهار آزادی می‌توان برآوردی از نرخ دلار برحسب ریال در بازار آزاد ایران داشت. هر سکه بهار آزادی (طرح جدید) حدود ۸/۱۴ گرم وزن دارد و خلوص طلای آن معادل ۹۰ درصد است. به‌عبارت‌دیگر هر سکه بهار آزادی به‌طور خالص ۷/۳۲ گرم طلا دارد. هر اونس جهانی طلا معادل ۳۱/۱۰ گرم طلا با خلوص ۹۹/۹ درصد است که در واقع با ۳۱/۰۷ گرم طلای خالص برابری می‌کند. از تقسیم این دو رقم به این نتیجه می‌رسیم که هر اونس جهانی طلا با ۴/۲۴ سکه بهار آزادی برابری می‌کند. البته اگر تعرفه واردات طلا را نیز لحاظ کنیم این ضریب به ۴/۱۶ کاهش می‌یابد. عوامل دیگری از قبیل حق ضرب نیز می‌توانند بر این ضریب تأثیر بگذارند. با لحاظ کردن همه این جوانب و با بررسی سری زمانی رابطه بین قیمت جهانی طلا و قیمت سکه بهار آزادی در ایران می‌توان ضریب ۴/۱ را ضریب مناسبی برای برابری اونس جهانی طلا با سکه بهار آزادی محسوب کرد.

در تاریخ اول خرداد ۱۳۹۷، قیمت هر اونس طلا در بازار جهانی معادل ۱،۲۹۴ دلار و قیمت هر سکه بهار آزادی در بازار ایران معادل ۲۰،۱۹۰،۰۰۰ تومان بوده است. بنابراین نرخ دلار در بازار آزاد را از این مسیر می‌توان حدود ۶،۳۹۷ تومان محاسبه کرد.

اگر فرض کنیم که نرخ بازار آزاد دلار آمریکا حدود ۶،۴۰۰ تومان ثابت بماند، سیاست بانک مرکزی پایدار باشد و نرخ ترجیحی تخصیص داده شده معادل ۴،۲۰۶ تومان به ازای هر دلار باشد و میزان واردات کالا در سال ۱۳۹۷ نیز برابر همان ۵۴ میلیارد دلار واردات کالا در سال ۱۳۹۶ باشد، برآورد می‌شود که رانت حاصل از این سیاست فقط برای واردات کالا حدود ۱۱۸ هزار میلیارد تومان باشد که با احتساب ۳ هزار میلیارد تومان یارانه برای واردات کالاهای اساسی و دارو، این رقم در مجموع به ۱۲۱ هزار میلیارد تومان خواهد رسید. در مقام مقایسه می‌توان در نظر داشت پایه پولی کشور در دی‌ماه ۱۳۹۶ معادل ۲۱۰ هزار میلیارد تومان بوده است.

اما آیا این شرایط ثابت باقی خواهد ماند؟ آیا نرخ دلار در سال ۱۳۹۷ حدود ۶،۴۰۰ تومان تثبیت شده است؟ آیا واردات کشور از ۵۴ میلیارد دلار تجاوز نخواهد کرد؟ آیا سیاست بانک مرکزی پایدار باقی خواهد ماند؟

■ این داستان ادامه دارد

یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر حجم واردات کالا، نرخ ارز است. با فرض ثبات سایر شرایط، کاهش واقعی نرخ ارز منجر به افزایش تقاضای واردات می‌شود. اگر تورم انتظاری سال ۱۳۹۷ کشور را معادل ۱۵ درصد در نظر بگیریم و تورم خارجی را معادل ۳ درصد فرض کنیم، برای این‌که نرخ واقعی ارز نسبت به سال ۱۳۹۶ ثابت بماند، باید نرخ اسمی دلار آمریکا در سال ۱۳۹۷ افزایش ۱۲ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۶ داشته باشد تا تقاضای واردات از این محل افزایش نیابد. با توجه به این‌که حدود نیمی از واردات کشور در سال ۱۳۹۶ با نرخ رسمی دلار و نیم دیگر آن با نرخ بازار آزاد دلار انجام پذیرفته است، همین نرخ دستوری فعلی بانک مرکزی برای دلار آمریکا رشد حدود ۱۲ درصد را نسبت به متوسط نرخ دلار استفاده شده برای واردات کالا در سال گذشته نشان می‌دهد. بنابراین با فرض موفقیت بانک مرکزی در ادامه این سیاست دستوری، افزایش تقاضای واردات از این محل رخ نخواهد داد و حتی افزایش این نرخ می‌تواند به کاهش تقاضای واردات منجر شود.

در نگاه اول به نظر می‌رسد، رانت ۳۰

هزار میلیارد تومانی در سال ۱۳۹۶ به

۳ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۷

کاهش می‌یابد، اما می‌توان ثابت کرد

که در عمل رانت توزیع شده از محل

تخصیص ارز با نرخ دستوری دولتی در

سال ۱۳۹۷ بیش از سال ۱۳۹۶ خواهد

بود.

نظریه برابری قدرت خرید بر مبنای

قیمت پایه نرخ دلار در پایان سال

۱۳۹۱، از نرخ اسمی دلار معادل ۶۰۷۶۰

تومان در پایان سال ۱۳۹۶ حکایت

دارد و با فرض تورم ۱۵ درصدی برای

اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۷ و تورم ۲/۵

درصدی برای اقتصاد آمریکا در همین

سال، نرخ دلار در پایان سال ۱۳۹۷ به

۷۰۶۰۵ تومان خواهد رسید.

اما مهم‌تر از میزان واردات، احتمال افزایش نرخ ارز در بازار آزاد است. نظریه برابری قدرت خرید بر مبنای قیمت پایه نرخ دلار در پایان سال ۱۳۹۱، از نرخ اسمی دلار معادل ۶۰۷۶۰ تومان در پایان سال ۱۳۹۶ حکایت دارد و با فرض تورم ۱۵ درصدی برای اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۷ و تورم ۲/۵ درصدی برای اقتصاد آمریکا در همین سال، نرخ دلار در پایان سال ۱۳۹۷ به ۷۰۶۰۵ تومان خواهد رسید. اما این تنها بخشی از حقیقت را نشان می‌دهد، چرا که نرخ تورم ایران در سال‌های اخیر تناسبی با رشد نقدینگی نداشته و تورم بالقوه بالایی در انتظار اقتصاد ایران است. نرخ رشد نقدینگی از انتهای سال ۱۳۹۱ تا پایان سال ۱۳۹۶ بیش از دو برابر نرخ رشد شاخص بهای مصرف‌کننده در همین مدت بوده است. در حقیقت نرخ بهره واقعی بسیار بالای پرداختی به سپرده‌های بانکی منجر به بلوکه شدن نقدینگی موجود در قالب سپرده‌های غیر دیداری شده و نسبت حجم پول به سپرده‌های غیر دیداری به‌شدت کاهش یافته است. این در حالی است که در سمت دارایی ترازنامه سیستم بانکی، دارایی‌ها به‌صورت واقعی متناسب با این اندازه از رشد بدهی افزایش نیافته و بخش بزرگی از دارایی‌های موجود در ترازنامه بانک‌ها موهومی است. به عبارت بهتر تورم در اقتصاد ایران به بهای بزرگ‌تر شدن بحران بانکی و افزایش شکاف دارایی و بدهی در ترازنامه بانک‌ها به تعویق افتاده است. زمانی که این بحران بانکی به بی‌اعتمادی عمومی منجر شود، نقدینگی موجود به پول داغ تبدیل شده و بسیاری از بازارها، ازجمله بازار ارز را دستخوش تغییرات اساسی خواهد کرد. کما این‌که تلاش قبلی دولتمردان در راستای کاهش نرخ سود در نظام بانکی با ملتبط شدن بازار ارز به عقب‌نشینی و پرداخت مجدد نرخ سودهای بالا منجر شد.

به این عوامل افزاینده نرخ ارز از سمت تقاضا، باید ریسک‌های سیاسی و عوامل تهدیدکننده طرف عرضه را نیز اضافه کنیم. برآورد می‌شود که مانده دارایی‌های خارجی کشور حدود ۱۱۰ میلیارد دلار باشد که بخشی از آن به دلیل تحریم‌های موجود در دسترس بانک مرکزی نیست. عواملی از قبیل محدودیت‌های انتقال وجوه در بازار دبی نیز طرف عرضه ارز را دچار اختلال کرده‌اند. خروج آمریکا از برجام نیز در دسترس بانک مرکزی به ذخایر خارجی اثر گذاشته و البته عرضه ارز را از محل کاهش صادرات نفتی با افت مواجه خواهد کرد. مجموعه این عوامل نشان می‌دهند که روند افزایشی نرخ ارز متوقف نخواهد شد، به‌ویژه این‌که حالا با قاچاق خواندن مبادلات ارزی در بازار آزاد، هزینه مبادلاتی بیشتری به خریداران و فروشنده‌گان ارزهای خارجی تحمیل شده و همین امر منجر به بالاتر رفتن نرخ ارز شده است.

■ تعلل در اجرای راهکار

رویکرد دستوری و ارزش‌گذاری بیش از واقع پول ملی در مقابل اسعار خارجی، به‌جز تحریک خروج سرمایه، افزایش واردات و حیف‌ومیل کردن دارایی‌های خارجی کشور نتیجه‌ای در پی نخواهد داشت. بازار آزاد بهترین کشف‌کننده قیمت و بهترین تخصیص‌دهنده منابع است. به همین دلیل تشکیل بورس ارز با تمام ابزارهای موجود در این بازار برای کنترل نوسانات، اولویت دارد. البته بازسازی عمده آن دولت باشد رفتار بهینه‌ای نخواهد داشت، اما می‌توان به‌تدریج با حذف درآمد نفت از بودجه دولت، این انحصار را از بین برد. با این‌حال حتی با تشکیل بورس ارز، بحران ارزی کشور بدون برطرف شدن بحران بانکی فروکش نخواهد کرد. رفع بحران بانکی نیز نیازمند ترکیب روش‌هایی از قبیل نجات از بیرون، نجات از درون و استفاده از دارایی‌های عظیم غیرمالی دولت است که هر کدام هزینه‌های خاص خود را به دنبال دارند. پرداخت این هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی ناگزیر خواهد بود و رویکرد دستوری تنها می‌تواند چند صبحی آن را به تعویق اندازد. بهتر آن است که زودتر این هزینه پرداخت شود تا بتوان پس از آن به اصلاح اقتصاد و رشد آن امیدوار بود، نه این‌که با توزیع رانت موجبات بهره‌مندی قشر خاصی را فراهم آورد و برنامه‌ای برای بحران بزرگ‌تر آبی نداشت. ■

سیاست‌های ارزی

مخالفتان و موافقان

• تحریریه آفتاب خاورمیانه •

نوسانات قیمت ارز یا به عبارت بهتر افزایش آن، باعث شد دولت اواخر فروردین ماه، در یک اقدام چریکی شبانه با برگزاری جلسه فوق‌العاده ستاد اقتصادی، برای نرخ ارز تعیین و تکلیف کند. از صبح روز بعد این فرمان حکومتی که میخی بر تابوت اقتصاد آزاد حداقل در حوزه قیمت ارز محسوب می‌شد؛ دو گروه موافق و مخالف را رودرروی یکدیگر قرار داد و صف‌بندی اقتصادی جدیدی شکل گرفت. مخالفان، بیشتر از گروه اقتصاددانان و بازاریان (به‌ویژه صرافان و تولیدکنندگان) بودند و در جبهه موافق، دولتی‌ها بودند که تئوری‌های غیراقتصادی را عامل افزایش نرخ ارز می‌دانستند و معتقد بودند دست‌هایی پشت پرده در حال کار است تا دولت را تضعیف کند و به خاطر همین باید با ابزار سیاست به جنگ مشکلات اقتصادی رفت. آنچه در زیر می‌آید قطرهای از این دریای پراشوب اختلاف‌نظر است که تا تاریخ نگارش این مقاله به نظر می‌آید صدای مخالفان در حال بلندتر شدن است و رزمه‌هایی نیز از عقب‌نشینی دولت به نفع بازار آزاد به گوش می‌رسد. «

موسسی غنی‌نژاد | اقتصاددان و دانش‌آموخته رشته اقتصاد توسعه از دانشگاه سوربن فرانسه

پیمان سپاری ارزی ساده‌ترین و شاید بهتر است بگوییم ساده‌لوحانه‌ترین راه‌حل قابل‌تصور برای جلوگیری از خروج سرمایه از کشور است.

هر تحلیلگر و سیاست‌گذار منصفی حتی اگر دانش لازم یا حوصله کافی برای مطالعه مباحث علمی را ندارد بهتر است به خاطر منافع ملی "تجربه پس از انقلاب را در این خصوص که هنوز از یادها نرفته" مدنظر قرار دهد و به دنبال تکرار این خطای مکرر و زیان‌بار نرود.

یکبار برای همیشه سیاست‌گذاران اقتصادی باید بپذیرند که با داغ و درفش نمی‌توان به جنگ با قوانین اقتصادی و سازوکار بازار رفت. سیاست‌هایی که با منطق اقتصادی سازگار نباشد نتیجه‌ای جز اتلاف منابع و فساد نخواهد داشت.

مسعود خوانساری | رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، فوق‌لیسانس برنامه‌ریزی و سیستم

سیاست‌های جدید ارزی عدم شفافیت، فساد و قانون‌گریزی را به دنبال خواهد داشت؛ به‌عنوان مثال با توجه به اینکه رئیس‌جمهوری دستور داده‌اند، کالاهای اساسی در بورس کالا ارز ۴۲۰۰ تومانی دریافت کنند، برخی با سوءاستفاده از این ابلاغیه، شمش مس را به قراضه تبدیل کرده و آن را صادر می‌کنند.

این تصمیمات نتیجه پنج سال تأخیر در سیاست‌گذاری درست ارزی است. نظر ما این است که نرخ ۴۲۰۰ تومان برای ارز نیز پایین‌تر از نرخ واقعی است و این قیمت‌گذاری منجر به افزایش تقاضا می‌شود. نتیجه آنکه با عرضه ارز با این نرخ، خزانه خالی می‌شود.

در شرایطی که قیمت داخلی برخی محصولات نظیر پسته و زعفران با نرخ ارز بیش از ۴۲۰۰ تومان محاسبه می‌شود، صادرات این محصولات باید با نرخ ۴۲۰۰ تومان انجام گیرد. ادامه این روند نیز احتمالاً منجر به کاهش ارزش صادرات در ماه‌های آینده خواهد شد.

ولی‌الله سیف | رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و دانش‌آموخته حسابداری و امور مالی از دانشگاه علامه طباطبائی

دلار تحت تأثیر عوامل اقتصادی و غیراقتصادی است اما بررسی‌ها نشان داد که این بار تأثیر از عوامل اقتصادی نبود. اما در این دوره برخی عوامل خارجی از جمله تحرکات دشمنان موجب ایجاد نوسان شد. برخی عوامل داخلی هم اثرگذار بود از جمله نظره‌های غیر کارشناسی و ناآگاهانه از وضعیت موجود که دید خوبی ایجاد نمی‌کند درحالی‌که در واقعیت جریان دیگری است و منابع ارزی وضعیت مناسبی دارد.

در مدلی که تعادل منابع و مصارف وجود دارد، مبلغ ۴۲۰۰ تومان مبنای منطقی برای این کار است و با شاخص‌های اقتصادی نیز تطبیق دارد.

قرار نیست مبلغ ۴۲۰۰ تومان نرخ تعیین‌شده برای دلار ثابت بماند تا اشتباهات گذشته تکرار شود؛ بلکه متناسب با متغیرهای اقتصادی این نرخ حرکت می‌کند؛ ممکن است در طول سال پنج یا شش درصد نیز نوسان داشته باشد که اشکالی ندارد و در همه دنیا این وضعیت برقرار است.

کالای قاچاق از منابع ارزی کشور تأمین می‌شود و باید جلو آن را گرفت.

با قطعیت می‌گوییم با این رقم، همه نیازهای منطقی کشور تأمین می‌شود و حتی می‌توانیم ارز مورد نیاز دانشجویان، بیماران و مسافران را نیز از طریق بانک‌ها تأمین کنیم.

اسحاق جهانگیری | معاون اول رئیس‌جمهور و دانش‌آموخته مدیریت صنعتی از دانشگاه آزاد اسلامی

بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصاد کشور، شیب نزولی قیمت سکه، کاهش قاچاق لوازم‌خانگی و قطعات خودرو و بهبود مدیریت ارز کشور از نتایج مطلوب سیاست‌های نوین ارزی است.

اجرای سیاست‌های جدید ارزی ضمن ایجاد شفافیت در تجارت خارجی، واردات کالاهای مورد نیاز به داخل کشور را تسهیل خواهد کرد.

هیچ کشوری نمی‌گوید که قاچاق کار درستی است بلکه یکبار باید این سؤال را مطرح کرد که ارز مورد نیاز قاچاق چطور تأمین می‌شود؟ این در شرایطی است که برخی اقتصاد کشور را به هم می‌ریزند تا بخشی از ارزی را که برای واردات قاچاق نیاز دارند تأمین کنند.

این سیاست یک سیاست قطعی بوده و هرکسی که فکر کند دولت از این سیاست عقب‌نشینی خواهد کرد، دولت را نشناخته است. ما روی سیاست‌های اعلامی خود پافشاری داریم و حتی مجلس و نیروهای امنیتی نیز پای کار هستند که بتوانند این سیاست را به‌خوبی پیاده‌سازی کنند.

محمد هاشم پسران | دکترای اقتصاد از دانشگاه کمبریج و استاد تمام بازنشسته دانشگاه کمبریج

چون ایران تابع تحریم‌های مالی و تجاری به‌خصوص تحریم‌های آمریکا در مسائل مالی است مشکل است که بتواند یک نظام ارزی آزاد را اداره کند.

به نظر من شرایط کنونی اقتصاد به‌خصوص در زمینه ارزی اضطرابی است. من به‌عنوان اقتصاددان فکر می‌کنم آزادی در معاملات خیلی مهم است اما فعلاً در این شرایط اضطرابی اقدامات موقت بانک مرکزی درست است، ولی این سیاست اگر درست اجرا نشود مسائل عمده‌ای را دربر خواهد داشت.

اگر این سیاست بخواهد در بلندمدت ادامه پیدا کند نیز مشکل‌آفرین خواهد شد. نرخ ارز را نمی‌شود تثبیت کرد. اگر تورم ایران از تورم اروپا و آمریکا ۸ درصد بالاتر است، ریال ایران نسبت به یورو و دلار کاهش پیدا خواهد کرد.

اگر این نرخ به‌اجبار در سطح ۴۲۰۰ تومان تثبیت شود هرچه زمان بگذرد فشار بیشتر خواهد شد تا این سد شکسته شود. ممکن است در یک سال اتفاق محسوسی رخ ندهد اما به احتمال زیاد بالاخره این بحران رخ خواهد داد.

بدون کنترل تورم به زیر ۵ درصد و حتی کمتر، این سیاست فعلی ارزی بانک مرکزی مشکل‌گشا نخواهد بود. اما خب فکر می‌کنم در شرایط کنونی شاید چاره‌ای نبوده است که فعلاً یک مقررات ارزی گذاشته بشود تا تلاطم‌های ارزی را کاهش بدهد. اما این برای کوتاه‌مدت و موقت است و باید سیاست‌های بلندمدتی را اتخاذ کنند که به‌تدریج به طرف یکسان‌سازی ارز به‌صورت آزاد ولی مدیریت‌شده برود.

مسعود کرباسیان | وزیر امور اقتصادی و دارایی و دانش‌آموخته مدیریت بازرگانی

سیاست جدید ارزی دولت نه‌تنها نوسان و سفته‌بازی را در بازار از بین برد، بلکه منجر به حذف رانت و نظام دوترخی ارز در کشور می‌شود.

در این سیاست تغییر نیافتن قیمت کالاهای اساسی و بهداشتی پیش‌بینی شده است و دولت با پرداخت یارانه مانع افزایش قیمت آن‌ها می‌شود.

نرخ ۴۲۰۰ تومان برای هر دلار نرخ کارشناسی شده است، ما در سال حمایت از کالای ایرانی هستیم؛ با توجه به اینکه ۸۵ درصد از واردات رسمی کشور را کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای تشکیل می‌دهند، این نرخ و شیوه جدید تأمین ارز کمک می‌کند که واحدهای تولیدی با آرامش خاطر بتوانند مواد اولیه مورد نیاز خود را وارد و نیاز جامعه را تأمین کنند.

وقتی پول حاصل از صادرات به کالاهای و مواد مورد نیاز کشور تخصیص می‌یابد و همه‌چیز در قالب ثبت سفارش وارد کشور می‌شود، لذا ارزی برای قاچاق تأمین نمی‌شود زیرا دیگر ارزی در خارج از سیستم نیست که قاچاق را تأمین کند و حتماً روند کاهشی واردات قاچاق با شدت بیشتری انجام خواهد شد.

جلوگیری از خروج سرمایه یکی دیگر از دستاوردهای این سیاست‌ها است. ساماندهی صرافی‌ها یکی دیگر از دستاوردهای این شیوه است و نه‌تنها صرافی‌های غیرمجاز شناسایی می‌شوند بلکه مکانیسم همکاری آن‌ها با نظام بانکی روشن می‌شود. جلوگیری از رانت حاصل از مابه‌التفاوت نرخ ارز دولتی و آزاد و دو قیمتی بودن نرخ‌ها و سفته‌بازی از دیگر دستاوردهای سیاست جدید ارزی دولت است.

سید کمال سید علی | مدیرعامل صندوق ضمانت صادرات ایران

در رابطه با تغییر ارز پایه از دلار به یورو به نظر من وقتی در شرایط فعلی از زوایای با چشم‌انداز کلی به مسئله نگاه می‌کنیم مسئله انتخاب یورو به‌عنوان ارز مبنا در حال حاضر از منظر کلی برخوردار است.

به نظر من یکی از مهم‌ترین مسائل در ارتباط با تغییر مبنای ارزی کشور تغییر تصور ذهنی است. تغییر تنها روی کاغذ کافی نیست و اگر قرار است مبنای ارزی تغییر پیدا کند، باید فرهنگ دلاری تغییر پیدا کند.

با توجه به احتمال کاهش جریان دلار در اقتصاد ایران، سیاست‌گذار تلاش می‌کند تا از طریق جایگزینی نقش دلار با یورو بخشی از ریسک سیاسی ناشی از تصمیمات کاخ سفید را در اقتصاد ایران کاهش دهد.

سیاه و سفیدِ گروه ویژه اقدام مالی

گروه ویژه اقدام مالی FATF

گروه ویژه اقدام مالی FATF

گروه ویژه اقدام مالی FATF

گروه ویژه اقدام مالی FATF

گروه ویژه اقدام مالی FATF

تحریریه آفتاب خاورمیانه

◆ گروه ویژه اقدام مالی (FATF) یک سازمان بین دولتی است که در سال ۱۹۸۹ به ابتکار کشورهای عضو گروه «جی ۷» تشکیل شد تا بررسی‌هایی درباره وضعیت قوانین مبارزه با پول‌شویی در بازارهای مختلف مالی را در سرتاسر جهان انجام دهد و نتیجه آن را در جلسات هر چهار ماه یک‌بار خود به اطلاع کشورهای عضو برساند تا این کشورها بتوانند ریسک سرمایه‌گذاری در بازارهای مالی هدف را بررسی و در مورد سرمایه‌گذارانی که به «کشورهای مشکوک» می‌روند احتیاط کنند. در سال ۲۰۰۱ بعد از حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر به برج‌های مرکز تجارت جهانی در نیویورک، یک وظیفه دیگر هم به عهده کارشناسان این سازمان گذاشته شد و آن این‌که «بازارهای هدف برای سرمایه‌گذاری را از نظر وجود امکان تأمین مالی تروریسم» بررسی کنند.

هم‌اکنون ۳۵ کشور صاحب اقتصادهای بزرگ یا توسعه‌یافته عضو این سازمان هستند. اتحادیه اروپا و شورای همکاری خلیج‌فارس نیز دو سازمان منطقه‌ای عضو گروه ویژه‌اند. نه گروه منطقه‌ای مبارزه با پول‌شویی نیز به طور مستقل اما مرتبط با گروه ویژه کار می‌کنند. از جمله یک گروه ویژه اقدام مالی خاورمیانه و شمال آفریقا وجود دارد که به جز ایران و ترکیه همه کشورهای منطقه عضو آن هستند.

از نظر این نهاد مالی، کشورها به چهار دسته استاندارد، در حال پیشرفت، غیر همکار و لیست سیاه تقسیم می‌شوند. وقتی که نام کشوری در فهرست دولت‌های غیر همکار و مناطق پرخطر (لیست سیاه) گروه اقدام مالی قرار داشته باشد، بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری مهم دنیا، در برخورد با بانک‌ها و شرکت‌های آن کشور، نهایت احتیاط را به خرج می‌دهند و گاه به همین دلیل از برقراری روابط با آن‌ها خودداری می‌کنند و حتی همچون شرایط قبل از برجام هرگونه فعالیت بانکی ایران را تحریم کرده بودند.

■ **ورود ایران به لیست سیاه**

برای اولین بار و در سال FATF.۲۰۰۹ برای کشورها و ارزیابان، معیارهای نهایی بررسی‌های FATF معرفی شد و از همان سسال نام ایران در کنار نام پاکستان، ازبکستان، ترکمنستان وارد لیست سیاه پیشنهادهای سرمایه‌گذاری FATF شد. در سال‌های بعدی نیز گزارش‌ها ادامه پیدا کرد و نام ایران در راس لیست سیاه به چشم می‌خورد، در حالی که FATF این حق را برای خودش محفوظ می‌دانست که در بررسی‌های تازه نام بعضی کشورها را از لیست حذف و نام کشورهای دیگری را به آن اضافه کند، اما ایران در کنار کره شمالی، در جایگاهی حتی بدتر از «لیست سیاه» و در فهرست کشورهای قرار می‌گرفت که توصیه می‌شد علیه آن‌ها «اقدامات مقابله‌ای» انجام شود. اما به علت آنکه در آن زمان ایران تحریم بود این اقدام FATF فشار مضاعف محسوسی بر سیستم مالی و بانکداری ایران اعمال نکرد. اما با برداشته شدن تحریم‌ها علیه ایران، بسیاری از بانک‌های دنیا به بهانه وجود اسم ایران در لیست سیاه این سازمان، از انجام همکاری با بانک‌های ایرانی سر باز می‌زدند و عملاً تحریم‌ها در حوزه بانکی برطرف نشد.

■ **وضع قوانین برای خروج از لیست سیاه**

پس از برجام به علت مشکلات اشاره شده و با عدم گشایش عملی و محسوس در مراودات

بانکی، دولت و مجلس اقدام به پیشنهاد لایحه و وضع قوانین جدید در زمینه مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی پول‌شویی و تأمین مالی اقدامات می‌توان به «اصلاح قانون مبارزه با پول‌شویی» در اردیبهشت ۹۷ و ایجاد مرکز اطلاعات مالی، «قانون مبارزه با پول‌شویی» و «لایحه الحاق ایران به کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان‌یافته فراملی» و «لایحه الحاق ایران به کنوانسیون مبارزه با پول‌شویی» اشاره کرد.

کمی پس از ارسال لایحه «قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم» توسط دولت به مجلس در سال ۹۴، گروه اقدام مالی (FATF) در تاریخ چهارم تیر ۱۳۹۵ با انتشار یک بیانیه، درخواست خود از کشورها برای انجام اقدامات مقابله‌ای علیه جمهوری اسلامی ایران را به مدت یک سال به حالت تعلیق درآورد.

با گذشت یک سال و در آبان سال ۹۶، به علت اختلاف نظر در مورد مصادیق مفهوم تروریسم و اثر بخشی اقدامات ایران، مقامات FATF طی بیانیه‌ای اعلام کردند که این گروه همچنان نسبت به ایران نگران است و ایران تا ماه نخست سال ۲۰۱۸ (۱۱ بهمن ۹۶) وقت دارد به تعهدات خود در قبال FATF عمل کند. FATF در بیانیه خود تأکید کرد ایران باید برنامه‌های ابلاغ‌شده از سوی FATF را به ویژه در حوزه تأمین مالی تروریسم اجرایی کند و تا زمانی که ایران به طور کامل به تعهدات خود در قبال FATF عمل نکند، این گروه اقدام مالی مشترک نسبت به ایران و ریسک تأمین مالی تروریسم از سوی این کشور نگران بوده و در حالت هشدار باقی خواهد ماند.

پس از این کشمکش‌های طولانی بین ایران و FATF، دولت تصمیم گرفت با طرح «لایحه الحاق ایران به کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان‌یافته فراملی» (موسوم به کنوانسیون پالرمو که بیشتر به مبارزه علیه قاچاق انسان و اسلحه می‌پردازد) و «لایحه الحاق ایران به کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم» (موسوم به CFT) اقدامات زیر ساختی برای اطمینان بخشی به FATF را تکمیل کند و در واقع مقدمات برقراری رابطه با نظام مالی و بانکی دنیا را مهیا کند.

در اواخر خرداد ۹۷،مجلس لایحه پالرمو ابعداز اصلاحات شورای نگهبان مجددا تصویب کرداما لایحه‌الحاق ایران به کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم(CFT)را به علت برخی نگرانی‌های قانونی،برای دو ماه مسکوت نگه‌داشت تا بررسی‌های دقیق تری نسبت به این لایحه صورت پذیرد. پس از این اقدام مجلس و با توجه به اظهارنظرهایی که اوایل تیر در سطوح بالای سیاسی ایران انجام شد، به نظر می‌رسد اگر در این اظهارنظرها تغییر جدی به وجود نیاید، عملاً پس از این دو ماه نیز، مجلس لایحه الحاق ایران به کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی

تروریسم را تصویب نخواهد کرد و ایران به این کنوانسیون نخواهد پیوست. البته کمی پس از این اظهارنظرها مجلس جزئیات لایحه اصلاح قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم را تصویب کرد تا همچنان باب اختلاف نظر بین ایران و FATF مبنی بر انگیزه جدی ایران برای مقابله با تأمین مالی تروریسم باز باشد و همچنان این اقدامات تفسیرپذیر باقی بماند. چند روز پس از همه این اتفاقات و در تاریخ ۹ تیر ۹۷، FATF بیانیه دیگری صادر کرد و علی‌رغم تمام اتفاقات رخ داده و ضرب‌الاجل‌هایی که خود برای ایران صادر کرده بود، باز هم ایران را از فهرست سیاه کنار نگه داشت و مهلتی ۴ ماهه به ایران داد.

گروه ویژه اقدام مالی FATF

به عقیده کسانی که راه حل خروج ایران از مشکلات اقتصادی را ادغام کامل اقتصاد ایران در اقتصاد جهانی می‌دانند، تمام این اقدامات متقابل ایران و FATF نمی‌تواند هنگام اعمال جدی تحریم‌ها به کمک ایران بیاید و درصورتی که اقدام جدی‌تری برای خروج دائمی ایران از لیست سیاه FATF صورت نپذیرد ممکن است تمام آنچه دولت برای خروج ایران از لیست سیاه رشته است را پنبه کند و ورود ایران به لیست سیاه FATF عملاً یک بازوی کمکی برای در بن‌بست نگه‌داشتن نظام بانکی و مالی کشور بعد از خروج یک‌طرفه آمریکا از توافق‌نامه برجام باشد.

■ **کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم چیست؟**

کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم در تاریخ ۹ دسامبر ۱۹۹۹ در نشست چهارم مجمع عمومی سازمان ملل متحد در قالب قطعنامه ۵۴/۱۰۹ به تصویب رسیده است و این کنوانسیون در ۱۰ آوریل ۲۰۰۲ لازم‌الاجرا شده است. این کنوانسیون دارای ۱۸۸ عضو تعهد دهنده است. برخی از این اعضا (۶۳ عضو متعاهد از ۱۸۸ عضو) اقدام به طرح شروط و اعلامیه‌های تفسیری نموده‌اند. دولت جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱۵ ۲۸ ماده و یک پیوست به مجلس تقدیم و مجلس شورای اسلامی، تصویب این کنوانسیون را در دستور کار قرار داد.

هموار شدن مسیر مبادلات بین‌المللی بانکی ایران بدون همکاری ایران با گروه ویژه اقدام مالی FATF (که ذیل کنوانسیون مقابله با تأمین مالی تروریسم فعالیت می‌کند)، امکان‌پذیر نیست و همکاری با FATF نیز با CFT گره خورده است. از جمله توصیه‌های سازمان میان‌دولتی گروه ویژه اقدام مالی، ایجاد «استانداردهای بین‌المللی» برای مقابله با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم است. میزان پیشرفت کشورهای عضو کنوانسیون «مقابله با تأمین مالی تروریسم» در اجرای توصیه‌ها نیز توسط این گروه رصد می‌شود. «گروه ویژه» از جمله فعالیت‌های ایران و میزان پیشرفت این کشور را در مبارزه با پول‌شویی و مقابله با تأمین مالی تروریسم زیر نظر دارد.

در واقع پیوستن به کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین‌مالی تروریسم یا CFT، از جمله شرایط حذف دائم ایران از لیست سیاه FATF یا گروه ویژه اقدام مالی علیه پول‌شویی است که در اواخر خردادماه، مجلس لایحه الحاق ایران به این کنوانسیون را برای دو ماه مسکوت نگه داشت. نگرانی اصلی مخالفان تصویب این لایحه، تفاوت نگاه ایران و غرب در تشخیص مصادیق تروریسم و تعهدات الزام‌آور احتمالی ایران در خصوص ارتباطات مالی

FATF

و بانکی و به عبارتی خود تحریمی برخی نهادها و شرکت‌های ایرانی است. مخالفان همچنین می‌گویند با الحاق ایران به این کنوانسیون و FATF، غرب می‌تواند از داده‌ها و تراکش‌های ایران سو استفاده اطلاعاتی کند.

موافقان تصویب این لایحه اما می‌گویند: (۱) هیچ‌یک از اعضای گروه اقدام مالی به دلیل عضویت در این گروه، متعهد نیست که اطلاعات مشتریان نظام مالی خود را در اختیار سایر اعضا قرار دهد و هرگونه تبادل اطلاعاتی میان اعضا بر اساس معاهدات دوجانبه یا چندجانبه میان آن‌ها و پس از تصویب مجالس و سایر مراجع ذیصلاح

گروه ویژه اقدام مالی FATF

■ **خروج از لیست سیاه یا حالت هشدار به‌تنهایی نمی‌تواند مزیتی برای اقتصاد ایران ایجاد کند بلکه خروج از حالت هشدار تنها می‌تواند بستری برای عبور از هزینه‌های غیر ضروری تلقی شود.**

داخلی آن‌ها

گروه

اقدام مالی به سیاست‌ها،

رویه‌ها، قوانین و مقررات

می‌پردازد و هیچ

مکانیزمی برای دریافت

اطلاعات از بانک‌ها و کشورها ندارد و اساساً کارکرد این گروه، بررسی سیاست‌ها و رویه‌ها است نه داده‌ها، معاملات و تراکش‌ها. (۳ به فرض صحت ادعای مخالفان، اینکه چند شخص و نهاد در تحریم باقی بمانند بهتر از این است که کل سیستم مالی و بانکی در شبه تحریم باشند. در واقع اگر بر سر مصادق اشخاص و نهادهای تروریست بین ایران و FATF اختلاف نظر پیش آمد ایران هم می‌تواند تفسیر خود را راجح تلقی کند و هم می‌تواند از طریق سیستم‌های مالی غیررسمی به کار خود ادامه دهد تا سیستم مالی و بانکی رسمی در وضعیت شبه تحریم نباشند.

■ **خروج ایران از حالت هشدار چه مزایایی دارد**

خروج از لیست سیاه یا حالت هشدار به‌تنهایی نمی‌تواند مزیتی برای اقتصاد ایران ایجاد کند بلکه خروج از حالت هشدار تنها می‌تواند بستری برای عبور از هزینه‌های غیر ضروری تلقی شود.

در واقع اگر بانک‌ها همچنان ایران را یک حوزه قضایی پر ریسک به حساب بیاورند، ایران برای جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی به منظور بهبود اقتصاد با مشکل روبرو خواهد بود. کشورهایی که به استانداردهای FATF عمل نمی‌کنند، اقتصادشان تحت فشار قرار می‌گیرد و مبادلات با سیستم‌های بانکی کشورهای جهان برای این کشورها دشوار و پرهزینه می‌شود. اگر کشورهایی که استانداردهای FATF را رعایت نکنند، تحت تحریم‌های آمریکا قرار گیرند مشکلاتشان مضاعف می‌شود، زیرا عملاً از سیستم مالی جهانی طردشده و از میلیاردها دلار سرمایه‌گذاری محروم می‌شوند. ■

منابع

- https://www.isna.ir/news/
- http://kayhan.ir
- http://www.aftabir.com/news

فرار سرمایه

فرشیداسلامبولجی
سرپرست مدیریت تحقیقات اقتصادی • بانک خاورمیانه

«عبارت «فرار سرمایه» معمولاً به خروج سفته‌بازانه سرمایه در کوتاه‌مدت اطلاق می‌گردد. این تعریف شامل «پول داغ»^۱ که به بحران‌های سیاسی یا مالی، مالیات‌های سنگین‌تر، ایجاد محدودیت‌ها و کنترل‌های احتمالی بر نقل‌وانتقال سرمایه در آینده، افت شدید ارزش پول ملی و وقوع ابر تورم و یا احتمال وقوع آن در آینده واکنش نشان می‌دهد نیز می‌گردد. فرار سرمایه در کوتاه‌مدت نه تنها از طریق تغییر ترکیب پر تفوهای داخلی به نفع دارایی‌های نقد شش‌ونده خارجی بلکه از طریق تغییر در اعتبارات تجاری^۲ انجام می‌پذیرد.»^۳

در صورت وجود اختلاف شدید بین نرخ‌های بهره در داخل و خارج از کشور و یا احتمال افت شدید ارزش پول ملی در آینده‌ای نزدیک، شرکت‌های داخلی میزان استقراض برحسب پول خارجی خود را که مربوط به امور تجاری است کاهش می‌دهند و ترجیح می‌دهند در این زمینه قرض‌دهنده باشند. وقتی این مکانیزم به‌طور گسترده مورد استفاده قرار گیرد، منطقی به نظر می‌رسد که برچسب فرار سرمایه بر آن زده شود. البته راه‌های هوشمندانه‌ای برای خارج کردن سرمایه به ویژه در کشورهایی که انتقال قانونی وجوه به خارج را منع کرده‌اند، به کار گرفته می‌شود. وقتی که تعریف محدود «پول داغ» مورد استفاده قرار گیرد، فرار سرمایه نوعاً به خروج سرمایه^۴ توسط بخش خصوصی غیر بانکی اطلاق می‌شود، هرچند در بعضی موارد بانک‌ها و نهادهای رسمی نیز ممکن است در این زمینه فعالیت کنند. بعضی از افراد، فرار سرمایه را ارزش ناخالص تمامی انواع خروج سرمایه از یک اقتصاد تعریف می‌کنند که تعریفی گسترده است و در این حالت فرقی بین این خروج سرمایه از مسیر خرید دارایی‌های مالی خارجی و یا دارایی‌های واقعی (مانند املاک و مستغلات) و یا سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نظر گرفته نمی‌شود. حتی برخی افراد، مهاجرت گسترده متخصصان حرفه‌ای آموزش دیده از ترس فروپاشی سیاسی یا مالی کشورشان را هم نوعی فرار سرمایه (سرمایه انسانی) در نظر می‌گیرند. بنابراین، تعریف مناسب «فرار سرمایه» بستگی به سؤالاتی دارد که درصدد پاسخگویی به آن‌ها هستیم.

فارغ از تعریف محدود یا گسترده فرار سرمایه، ارزیابی کمی آن دشوار است. این موضوع حتی در کشورهایی که محدودیتی بر خروج سرمایه وضع نکرده‌اند نیز صادق است چون تراکنش‌های مالی معمولاً به صورت غیردقیق در تراز پرداخت‌های کشورها گزارش می‌شود. مشکلات مربوط به اندازه‌گیری اجزاء تراز پرداخت‌ها در کشورهایی که انتقالات سرمایه را کنترل می‌کنند حتی شدیدتر است، به این دلیل که در این شرایط خروج سرمایه باید مخفی بماند و در نتیجه این خروج فقط در قلم مربوط به «اشتباهات و ازقلم‌افتادگی‌ها» دیده می‌شود. بنابراین، «اشتباهات و ازقلم‌افتادگی‌ها» باید در اندازه‌گیری فرار سرمایه لحاظ شود چون این اعتقاد وجود دارد که این قلم عمدتاً جریان‌ات کوتاه‌مدت و ثبت‌نشده سرمایه را انعکاس می‌دهد.

بعضی از اشکال فرار سرمایه مانند قاچاق و یا کم‌اظهاری صادرات^۵ و بیش‌اظهاری واردات^۶، حتی در قلم «اشتباهات و از قلم افتادگی‌ها» نیز وارد نمی‌شوند. مادامی‌که رسیده‌های برحسب پول خارجی دریافت شده درازای کالا‌های قاچاق شده از کشور در خارج نگهداری می‌شود و قابل مشاهده توسط مسئولان داخلی نیست، نه خروج کالاها و نه افزایش متناظر در دارایی‌های اشخاص داخلی در خارج از کشور در گزارش تراز پرداخت‌ها ثبت نمی‌شود. این موضوع همچنین در مورد صادرات و وارداتی که فاکتور^۷ نادرست دارند نیز صادق است. در این حالت مقادیر نادرست در حساب‌های تراز پرداخت‌ها نمود می‌یابد. اختلاف بین مقادیر نادرست و مقادیر واقعی قرارداد که نشان‌دهنده‌ی ورود یا خروج سرمایه است، در هیچ جا شامل حساب‌جاری، حساب مالی و سرمایه و حتی «اشتباهات و ازقلم‌افتادگی‌ها»^۸ ثبت و ضبط نمی‌شود.

فرار سرمایه نوعاً به خروج سرمایه توسط بخش خصوصی غیر بانکی اطلاق می‌شود، هرچند در بعضی موارد بانک‌ها و نهادهای رسمی نیز ممکن است در این زمینه فعالیت کنند.

در این حالت مقادیر نادرست در حساب‌های تراز پرداخت‌ها نمود می‌یابد. اختلاف بین مقادیر نادرست و مقادیر واقعی قرارداد که نشان‌دهنده‌ی ورود یا خروج سرمایه است، در هیچ جا شامل حساب‌جاری، حساب مالی و سرمایه و حتی «اشتباهات و ازقلم‌افتادگی‌ها»^۸ ثبت و ضبط نمی‌شود.

■ اندازه‌گیری فرار سرمایه

در این بخش فرار سرمایه به عنوان خالص جریان سرمایه ثبت نشده بین یک کشور و خارج از مرزهای آن تعریف می‌شود. نقطه شروع برآورد فرار سرمایه، آمارهای تراز پرداخت آن کشور است که ورود و خروج ارزی را ثبت می‌کند. اختلاف بین ورود ارزی ثبت شده و مصارف ارزی ثبت شده، اساس معیار اندازه‌گیری «باقیمانده» برای فرار سرمایه را تشکیل می‌دهد.^۹ این معیار به صورت حاصل جمع ۴ جزء تغییر در مانده بدهی خارجی (تعدیل شده با نوسانات نرخ ارز)، خالص سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، مازاد حساب جاری و تغییر در ذخایر خارجی محاسبه می‌شود. عمده جریان‌ات ارزی ثبت نشده از تراکنش‌های غیرقانونی که با اهدافی مانند پول‌شویی و فرار مالیاتی صورت می‌گیرند ناشی می‌شود. در کنار این موارد، افزایش پیچیدگی تراکنش‌های مالی در نتیجه جهانی‌سازی، افزایش پیچیدگی عملیات شرکت‌های چندملیتی و رشد تراکنش‌ها بین بخش قانونی و غیرقانونی اقتصاد نیز بخشی دیگر از جریان‌ات ارزی ثبت نشده را تشکیل می‌دهند.

آمارهای مربوط به استقراض خارجی تنها اعدادی نیستند که معمولاً در گزارش‌های رسمی تراز پرداخت‌ها به‌صورت غیردقیق گزارش می‌شوند. بد اظهاری تجاری^{۱۰} نیز می‌تواند به شکل جدی کیفیت آمارهای رسمی صادرات و واردات را کاهش دهد. همچنین نقل و انتقالات وجوه بابت دستمزد کارگران خارجی نیز می‌تواند لزوماً ثبت نگردد. با استفاده از منابع داده‌ای مختلف، می‌توان برآورد ساده «باقیمانده» برای فرار سرمایه را به نحوی تعدیل کرد که این‌گونه موارد را نیز شامل شود.

بد اظهاری تجاری در تراکنش‌های بین‌المللی به دلایل متعددی اتفاق می‌افتد. در بخش صادرات، اشخاص (حقیقی یا حقوقی) حجم صادرات یا قیمت کلای صادراتی و یا هر دوی آن‌ها را کم‌اظهاری می‌کنند تا درآمد واقعی خود را پنهان کرده و اختلاف از مقدار واقعی صادرات را در حساب‌های خارجی نگهداری کنند. مشاهدات نشان می‌دهند که این یک کانال مهم برای فرار سرمایه است. در بخش واردات، اشخاص (حقیقی یا حقوقی) ممکن است به بیش اظهاری مبادرت ورزند تا از مازاد ارز خارجی دریافت شده از سیستم بانکی بهره‌مند شده و آن را در حساب‌های خصوصی خود در خارج نگهداری کنند. در برخی موارد نیز ممکن است واردکنندگان به کم‌اظهاری یا عدم ثبت واردات روی آورند تا از پرداخت تعرفه‌های گمرکی فرار کنند. با این حال، فارغ از اینکه واردات انجام شده به اطلاع مقامات رسمی کشور برسد یا خیر، هزینه ارزی آن باید از سوی اشخاص واردکننده پرداخت شود. این‌گونه پرداخت‌ها بابت واردات کالا‌های قاچاق می‌تواند به عنوان نوع دیگری از جریان مالی غیرقانونی که با فرار سرمایه متفاوت است در نظر گرفته شود.

میزان بد اظهاری تجاری با مقایسه آمار صادرات و واردات اعلام‌شده رسمی یک کشور با آمارهای مشابه شرکای تجاری آن قابل برآورد است. بد اظهاری صادرات معمولاً خالص جریان خروجی را نشان می‌دهد که طبیعتاً به معیار اندازه‌گیری «باقیمانده» فرار سرمایه افزوده خواهد شد. از سوی دیگر، اثر خالص بد اظهاری واردات بسته به اینکه میزان بیش اظهاری بزرگ‌تر از واردات قاچاق باشد و یا بالعکس، به ترتیب عامل افزایش یا کاهش فرار سرمایه خواهد شد. همچنین ارسال دستمزد کارکنان اغلب در آمارهای رسمی تراز پرداخت‌های کشورهای درحال توسعه کمتر از مقدار واقعی گزارش می‌شود که اثری مشابه کم‌اظهاری صادرات دارد.

■ فرار سرمایه در ایران

نمودار ۱ میزان فرار سرمایه از ایران را بر اساس معیار باقیمانده در سال‌های ۹۶-۱۳۸۶ نشان می‌دهد. لازم به ذکر است که برای انجام محاسبات، از مقادیر مربوط به تغییر در مانده بدهی خارجی، مازاد حساب جاری و تغییر در ذخایر خارجی در گزارش‌های بانک مرکزی و برای آمار مربوط به خالص سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از گزارش‌های UNCTAD^{۱۱} استفاده شده است. هرچند آمارهای مربوط به کل سال ۱۳۹۶ هنوز منتشر نشده است، لیکن با استفاده از آمارهای ۱ ماه نخست این سال و با فرض اینکه خالص سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور برابر با مدت مشابه سال قبل از آن بوده باشد، میزان فرار سرمایه در این بازه در حدود ۱۸/۵ میلیارد دلار برآورد می‌شود. با توجه به رویدادهای فصل آخر سال ۱۳۹۶ و جهش‌های مکرر نرخ ارز در شرایطی که هنوز موانع جدی برای خروج سرمایه از سوی دولت اعمال نشده بود، انتظار می‌رود مجموع فرار سرمایه در سال قبل به میزان قابل‌توجهی بیشتر از رقم نه ماهه آن باشد.

باید توجه داشت که برآوردهای انجام شده بدون در نظر گرفتن تخمینی از بد اظهاری‌های تجاری است. همچنین برخی از پژوهشگران میزان دارایی‌های خارجی سیستم بانکی را نیز به برآورد فرار سرمایه از روش باقیمانده اضافه می‌کنند که به عنوان روش مورگان نیز شناخته می‌شود. بدیهی است که با در نظر گرفتن این روش، برآوردهای نمودار ۱ افزایش خواهند یافت.

شایان‌ذکر است که بخش عمده ارقام مربوط به‌حساب مالی و سرمایه در تراز پرداخت‌های کشور، مربوط به‌حساب مالی است که خود از ۳ زیر بخش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری در سید مالی و سایر سرمایه‌گذاری‌ها تشکیل شده است. بخش بزرگی از آمار مربوط به حساب مالی نیز به زیر بخش سایر سرمایه‌گذاری‌ها مربوط است. این زیر بخش بنوبه خود از ۴ جزء اعتبارات تجاری، وام‌ها، سپرده و نقود خارجی و سایر تشکیل شده است. آمارها نشان می‌دهد که رقم تعیین‌کننده در این بخش نیز به اعتبارات تجاری مرتبط است. به عبارت دیگر، تغییرات حساب مالی و سرمایه در اکثر سال‌ها وابسته به تحولات جزء اعتبارات تجاری بوده است. مواردی مانند مطالبات کشور بابت صادرات نفت به کشورهای دیگر در قلم اعتبارات تجاری ثبت می‌شود. بنابراین در صورتی که به دلایلی از جمله تحریم، امکان دریافت پول صادرات نفتی کشور در کوتاه‌مدت میسر نباشد، این مطالبات در بخش حساب مالی و سرمایه و در جزء اعتبارات تجاری ثبت می‌شود. با اینکه در محاسبه فرار سرمایه به روش باقیمانده، اعتبارات تجاری نیز جزو فرار سرمایه تلقی می‌شود، لیکن مناسب بودن اطلاق واژه فرار سرمایه به آن بستگی به سرنوشت نهایی این‌گونه مطالبات دارد و تنها در صورتی با اطمینان می‌توان آن را فرار سرمایه تلقی کرد که هرگز این پول‌ها به کشور بازنگردد.

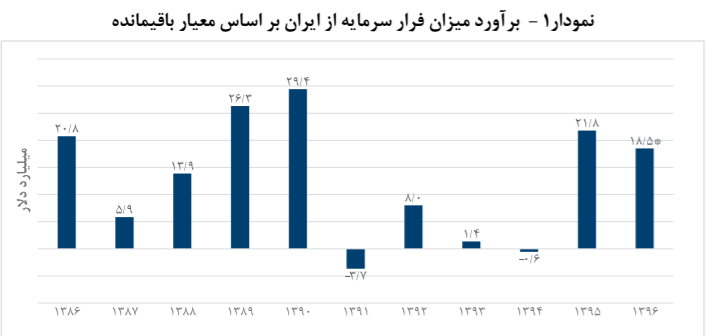
در زمینه میزان فرار سرمایه از کشور در سال ۱۳۹۶ ارقام متفاوتی در رسانه‌ها منتشر شده است. رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس بدون ذکر نام منبع خبری از خروج حدود ۳۰ میلیارد دلار سرمایه از کشور در این سال خبر داده است. به نظر می‌رسد منبع اصلی این اظهار نظر به آمارهای موجود در جدول شماره ۹ گزارش سالانه IMF مربوط باشد. این گزارش کسری تراز مالی و سرمایه را در سال ۱۳۹۶ حدود ۲۷/۴ میلیارد دلار پیش‌بینی کرده است. باید توجه داشت که این گزارش، رقم مربوط به اشتباهات و ازقلم‌افتادگی‌ها را برای پیش‌بینی سال‌های ۱۳۹۶ به بعد صفر فرض کرده و آن را در مجموع با اعتبارات تجاری گزارش کرده که در نتیجه آن کسری حساب مالی و سرمایه با جهشی ۶۵ درصدی در سال ۱۳۹۶ روبرو شده است. این در حالی است که در صورت تلفیق رقم مربوط به اشتباهات و ازقلم‌افتادگی‌ها با حساب مالی و سرمایه در سال ۱۳۹۵، کسری این حساب به ۲۲/۹ میلیارد دلار می‌رسد که فقط ۱۴/۵ درصد کمتر از رقم ۲۷/۴ میلیارد دلاری گزارش شده برای سال ۱۳۹۶ است. در مجموع، با توجه به نکات فوق، رقم دقیقی از فرار سرمایه برای کل سال ۱۳۹۶ قابل برآورد نیست.

روند تحولات برآورد فرار سرمایه از ایران که در نمودار ۱ قابل مشاهده است حاوی نکات جالبی است. همان‌طور که در این نمودار مشاهده می‌شود، فرار سرمایه در فاصله سال‌های ۹۰-۱۳۸۷ به طور پیوسته در حال افزایش بوده است. این امر را تا حد زیادی می‌توان به دو عامل سرکوب نرخ‌های بهره پرداختی به سپرده‌های بانکی و تشدید تدریجی تحریم‌های هسته‌ای ایران مرتبط دانست. به عبارت دیگر از یک‌سو به دلیل پایین‌تر بودن نرخ سود

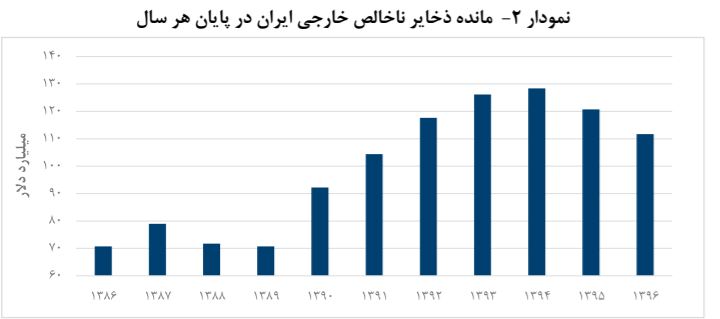
سپرده‌ها از نرخ تورم و در نتیجه منفی بودن نرخ سود واقعی، بخشی از سپرده‌گذاران به تبدیل سپرده‌های خود به ارزهای خارجی و خروج از آن کشور اقدام کردند و از سوی دیگر به دلیل تقویت فضای نا اطمینانی در اقتصاد کشور به دلیل تشدید تحریم‌ها و همچنین کاهش تدریجی توان کشور برای دریافت پول صادرات نفتی از خارج، فرار سرمایه افزایش یافت. هرچند جهش ارزی در سال ۱۳۹۱ حتی شدیدتر از جهش ارزی سال قبل از آن بود، لیکن اعمال برخی محدودیت‌ها بر خروج سرمایه به صورت موقت مانع از فرار بیشتر سرمایه شد. رویداد مهمی که می‌تواند در افت قابل توجه فرار سرمایه در این سال موثر بوده باشد، کاهش ۱۱/۵ میلیارد دلاری بدهی‌های خارجی کشور نسبت به سال قبل از آن است. همان‌طور که در نمودار مشاهده می‌شود، از سال ۱۳۹۲ و با شروع مذاکرات هسته‌ای و کاهش فضای نا اطمینانی از یک‌سو و کاهش نرخ تورم به سطوحی کمتر از نرخ بهره سپرده‌ها و از بین رفتن سرکوب مالی در اقتصاد از سوی دیگر، به‌تدریج فرار سرمایه در اقتصاد کاهش یافت و در سال ۱۳۹۴ به کمترین سطح خود پس از سال ۱۳۹۲ رسید. از آنجاکه نرخ ارز اسمی در سال‌های ۹۵-۱۳۹۲ از طریق تزریق ذخایر خارجی تا حد زیادی ثابت نگه داشته شده بود، به تدریج انتظارات برای جهش‌های ارزی آتی در اقتصاد کشور افزایش یافت. همچنین، با انتخاب ترامپ به عنوان رئیس جمهور آمریکا و افزایش نا اطمینانی در مورد تداوم اجرای برجام، به تدریج انگیزه فرار سرمایه از کشور تقویت شد. در نتیجه این تحولات، ذخایر بین‌المللی کشور در سال ۱۳۹۵ پس از سال‌ها افزایش شروع به کاهش کرد و به میزان ۷/۶ میلیارد دلار نسبت به سال قبل از آن افت کرد. این روند در ۹ ماه نخست سال ۱۳۹۶

نیز ادامه یافت و کاهش این ذخایر به رقم ۸/۶ میلیارد دلار بالغ شد. نمودار ۲ مانده ذخایر ناخالص بین‌المللی کشور را در سال‌های ۹۶-۱۳۸۶ نشان می‌دهد.

فرار سرمایه در فاصله سال‌های ۹۰-۱۳۸۷ به طور پیوسته در حال افزایش بوده است. این امر را تا حد زیادی می‌توان به دو عامل سرکوب نرخ‌های بهره پرداختی به سپرده‌های بانکی و تشدید تدریجی تحریم‌های هسته‌ای ایران مرتبط دانست.

مأخذ: محاسبات تحقیق * مربوط به ۹ ماه نخست سال ۱۳۹۶ است.

مأخذ: محاسبات تحقیق

- یادداشت
۱. Capital Flight
 ۲. Hot Money
 ۳. Trade Credit
 ۴. Capital Outflow
 ۵. Underinvoicing of Exports
 ۶. Overinvoicing of Imports
۷. Invoice
۸. Erbe 1985, World Bank 1985
۹. Trade Misinvoicing
۱۰. World Investment Reports, United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)

جام جهانی فوتبال و اقتصاد

گردشگری ورزشی چه تاثیری در اقتصاد دنیا دارد؟

سینازارعی

کارشناس مدیریت ارتباطات • بانک خاورمیانه

”هرروز بیش ۳ میلیون گردشگر از مرزهای بین‌المللی عبور می‌کنند و امروزه صنعت گردشگری یکی از اصلی‌ترین ستون‌های اقتصادی هر کشور در دنیا است. طبق برآوردهای بین‌المللی سهم گردشگری از میانگین تولید ناخالص داخلی کشورها ۳٪ به‌طور مستقیم و ۱۰٪ به‌طور غیرمستقیم است و تقریباً از هر ۱۰ شغل در دنیا یکی به گردشگری ارتباط دارد.“

هرچند گردشگری به‌ علت «کود بزرگ» اقتصادی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ ضربه سنگینی بر پیکره‌اش وارد شد اما همچنان این صنعت در ردیف سودآورترین صنایع دنیا باقی مانده و امروز حجم کسب‌وکار گردشگری برابر و حتی بیشتر از صنایع نفتی، خوراکی و اتومبیل‌سازی است. گردشگری به یکی از مهم‌ترین بازیگران عرصه بین‌الملل تبدیل شده است و یکی از مهم‌ترین منابع درآمدی کشورهای درحال توسعه محسوب می‌شود.

■ روند رشد گردشگری

طبق آخرین گزارش سالانه «سازمان جهانی گردشگری» که اطلاعات سال ۲۰۱۷ را منتشر کرده است، در این سال، دنیا شاهد رشد نرخ «گردشگران وارد شده» به رقم ۱٫۳ میلیارد بوده است که نسبت به سال قبل از آن، ۷٪ رشد داشته است. طبق این گزارش، برای هشتمین سال پیاپی گردشگری در هرسال به‌طور متوسط بالاتر از ۴٪ رشد داشته است و بین سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷ بیش از ۳۹۳ میلیون نفر گردشگر بین‌المللی داشته‌ایم.

■ رتبه‌بندی کشورها در جذب گردشگر

طبق رتبه‌بندی سازمان جهانی گردشگری، فرانسه در سال ۲۰۱۵ با ۸۴٫۵ میلیون گردشگر بین‌المللی وارد شده، رتبه نخست گردشگری در جهان را داشته است و آمریکا، اسپانیا، چین، ایتالیا به ترتیب با ۷۷٫۵، ۶۸٫۵، ۵۶٫۹ و ۵۰٫۷ میلیون گردشگر وارد شده در ردیف کشورهای بعدی قرار داشته‌اند. ایران نیز با نرخ ۵٫۲ میلیون، بعد از کشورهای ترکیه، عربستان، امارات و مصر؛ رتبه پنجم جذب گردشگر را در جنوب آسیا در سال ۲۰۱۵ به دست آورد (در این رتبه‌بندی ایران در خاورمیانه دسته‌بندی نشده است).

طبق این گزارش ایران در این سال ۳٫۸۶۸ میلیون دلار از گردشگری بین‌المللی درآمد داشته است که با مقایسه این رقم با آمار صندوق بین‌المللی پول از تولید ناخالص داخلی ایران در همان سال می‌توان نتیجه گرفت تنها حدود ۱٪ از تولید ناخالص داخلی ایران

گردشگران واردشده بین‌المللی ۲۰۱۷

* سهم گردشگری (درصد)

** رشد گردشگری (درصد)

جهان: یک میلیارد و ۳۲۳ میلیون

حمل‌ونقل هوایی و افزایش تقاضا برای مسافرت‌های لوکس عاملی برای افزایش آلودگی بوده که همچنان در حال رشد است. همچنین نتایج این مطالعه که ایندیندنت آن را نشر داده، نشان می‌دهد؛ گردشگری یک منبع عمده انتشار گازهای گلخانه‌ای است که چهار برابر بیشتر از آن چیزی است که قبلاً تصور می‌شد.

این مطالعه که توسط گروهی تحقیقاتی در دانشگاه سیدنی انجام شده و نتایج آن در مجله Nature Climate Change منتشر شده، برای نخستین بار است که اثر جهانی کربن گردشگری و سفر را به‌طور کامل با توجه به تمام جنبه‌های زنجیره گردشگری محاسبه کرده است. در این بررسی مشخص شده است؛ حدود ۱۰ درصد از کل گازهای گلخانه‌های جهان در جریان گردشگری تولید می‌شود.

■ افسانه سودآوری گردشگری ورزشی چقدر صحت دارد؟

گردشگری ورزشی نیز یکی از اقسام گردشگری است که افراد برای تماشای یک رویداد ورزشی یا شرکت در آن به نقطه‌ای سفر می‌کنند. این نوع گردشگری به علت خصلت بین‌المللی و ابعاد بزرگ آن معمولاً بیشترین تأثیرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را در کشورهای مبدأ و مقصد ایجاد می‌کند. گردشگری ورزشی به خاطر جذابیت‌های حاشیه‌ای آن و پوشش رسانه‌ای همیشه از جذابیت بسیار زیادی در بین افکار عمومی جهان برخوردار بوده است. اما افسانه سودآوری گردشگری ورزشی چقدر صحت دارد؟

آن‌طور که همه می‌گویند باید خیلی سودآور باشد. همه کشورها در تلاش هستند هر طور که شده رقابت‌های ورزشی را در کشور خودشان برگزار کنند؛ اما این رویدادها همیشه هم سودآور نیست، درواقع بحث سودآوری بسیار بستگی به نوع رقابت‌ها دارد و مسابقات المپیک، جام جهانی فوتبال و سایر رقابت‌های ورزشی را باید از یکدیگر تفکیک کرد. بازی‌های المپیک در تمامی ادوار (به‌جز المپیک ۱۹۸۴ لس‌آنجلس) زیان‌آور بوده‌اند که این امر به خاطر نوع برگزاری این رقابت‌ها است. البته کمیته بین‌المللی المپیک مدعی است که تمام المپیک‌ها حداقل از لحاظ هزینه و درآمد سربه‌سر شده‌اند ولی این فقط در مورد هزینه‌های جاری برگزاری مسابقات صدق می‌کند. مسابقات المپیک بیشترین هزینه‌های زیرساختی و برگزاری را روی دست کشورها می‌گذارد و از طرفی به علت گستردگی زمانی آن در حین برگزاری مسابقات، فروش حق پخش تلویزیونی و بلیت‌های تماشای بازی آن از راندمان بالایی برای جبران هزینه‌ها برخوردار نیست.

تحقیقات نشان داده است که حجم سرمایه‌گذاری انجام شده در شهرهای میزبان بازی‌های المپیک اگر در حالت عادی صرف ساخت‌وساز زیرساخت‌ها و توسعه شهرها می‌شدند نتایج مثبت بیشتر بر جا می‌گذاشتند. همچنین در مورد تعداد مشاغل ایجاد شده این نکته صدق می‌کند. یعنی به ازای مقدار مساوی سرمایه‌گذاری در برگزاری المپیک و در شرایط عادی، تعداد مشاغل بیشتری به وجود می‌آیند. البته دیدگاهی هم وجود دارد که بر این نکته اذعان می‌کند که برگزاری المپیک نیروی محرکه مضاعفی است که می‌تواند سرعت رشد و توسعه شهرها را سریع‌تر از حالت عادی پیش ببرد و با جلب توجه و سرمایه کافی و توسعه زیرساخت‌ها آینده بهتری برای شهر رقم بزند. بنابراین انگیزه دولت‌ها برای برگزاری این رقابت‌ها را باید جایی دیگر به‌جز مسائل اقتصادی دنبال کرد.

جام جهانی فوتبال اما داستانی دیگر دارد. در جام جهانی ۲۰۰۲ کره و ژاپن ۳۲ تیم حضور داشتند که این ۳۲ کشور مجموعاً ۸۴ درصد اقتصاد جهان را تشکیل می‌دادند. این رقابت‌ها را دو میلیون و ۷۰۵ هزار تماشاگر از نزدیک تماشا کردند و این دو کشور توانستند هر یک ۱۰ استادیوم مجهز را برای این مسابقات آماده کنند. در این جام جهانی رقم نجومی ۱٫۲ میلیارد دلار تنها از بلیت‌فروشی عاید این دو کشور شد.

در جام جهانی ۲۰۰۶ آلمان نیز سه میلیون و یکصد هزار بلیت فروخته شد و شش میلیارد و ۱۰۰ میلیون دلار سود خالص نصیب کشور آلمان کرد که برابر با شش ماه صادرات غیرنفتی ایران در همین سال بود.

نتایج یک بررسی منتشر شده در مقاله‌ای در مجله اقتصادی

اقتصاد و گردشگری

آفریقای نشان داد که آفریقای جنوبی چیزی بیش از ۲۲۰ هزار گردشگر را از کشورهای خارجی در زمان برگزاری مسابقات جام جهانی ۲۰۱۰ و در کل سال ۳۰۰ هزار نفر را جذب کرد. بر اساس این مقاله، این کشور برای هر گردشگر حدود ۱۳ هزار دلار خرج کرده است اما این کشور همچنین توانست امکانات فوتبال خود را ارتقا بخشد و سه میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار نیز سود کسب کند. بر اساس برآورد تحلیلگران اقتصادی برگزاری رقابت‌های جام جهانی در آفریقای جنوبی باعث تریق ۷٫۱ میلیارد دلار دارایی خارجی به اقتصاد این کشور شده است.

در جام جهانی ۲۰۱۴ برزیل نیز تنها فدراسیون بین‌المللی فوتبال (فیفا) درآمد قطعی و تضمین‌شده‌ای به میزان ۴ میلیارد و ۶ میلیون دلار کسب کرد که ۶۵ درصد آن از فروش حق پخش تلویزیونی بازی‌ها، بود. بر اساس گزارش USA today این رقابت هزینه ۱۵ میلیارد دلاری روی دست برزیل گذاشت که این جام را به گران‌ترین جام‌جهانی تاریخ بدل کرد. در این جام جهانی ۳ میلیون و ۳۰۰ هزار توریست در این کشور حضور داشتند.

پیش‌بینی‌ها حاکی است در جام جهانی ۲۰۱۸ روسیه ۱۳٫۲ میلیارد دلار (حدود ۱۰٪) بودجه یک سال ایران) هزینه شود تا این جام را به یکی از فاخرترین جام‌های جهانی تبدیل کند. بنا بر گزارش فیفا از منابع روسی، در جام جهانی ۲۰۱۸، ۶۰۰ میلیارد روبل (حدود ۱۰ میلیارد دلار) در این کشور سرمایه‌گذاری زیر بنایی شده است. ۱۳ هزار شغل در قسمت ساخت‌وساز و بیش از ۱۰۰ هزار شغل مربوط به سایر جنبه‌های برگزاری مسابقات ایجاد شده است. همچنین انتظار می‌رود این مسابقات حدود ۳ میلیارد مخاطب جهانی تلویزیونی داشته باشد و حدود ۱ میلیون گردشگر را به روسیه وارد کند.

همچنین بنا بر گزارش خبرگزاری رویترز به نقل از بانک مرکزی روسیه، هزینه‌های آماده‌سازی مسابقات به اقتصاد این کشور کمک کرده است و سال گذشته رشد اقتصادی روسیه را پس از ۲ سال رکود، مثبت کرده است.

بنابراین آنچه که عدد و ارقام می‌گویند سودآوری بازی‌های جام جهانی فوتبال و زیان دهی بازی‌های المپیک است. اما به نظر می‌رسد بحث سود و زیان برگزاری چنین مسابقاتی برای دولت‌ها آن‌چنان بزرگ نیست که صرفاً با انگیزه‌های اقتصادی تصمیم به میزبانی این مسابقات بگیرند. درواقع نمایش اقتدار سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و معرفی فرهنگ کشور، همچنان از اصلی‌ترین انگیزه‌های دولت‌ها برای ورود به این عرصه محسوب می‌شود. به عبارتی به‌مانند میدان ورزش که منطقی جز منطق اقتصادی دارد، منطق میزبانی از آن نیز فراتر از اقتصاد است.

پرطرفدارترین مقاصد گردشگری دنیا

گردشگران واردشده بین‌المللی ۲۰۱۵

یادداشت‌ها:

- World Tourism Organization (UNWTO)
- international tourist arrivals – (به معنای تعداد دفعات ورود گردشگر – نه تعداد نفرات – به یک کشوراست. طبق این تعریف اگر فردی چند بار به یک کشور مسافرت کند یا در طول یک سفر از چند کشور بازدید کند به ازای هر ورود، یک آمار جدید ثبت می‌شود).
- World Travel and Tourism Council (W TTC)
- https://donya-e-egtesad.com/
- تغییرات اقلیمی
- https://www.isna.ir/news/97021910927
- http://otaghiranonline.ir/news/3580
- http://www.irna.ir/fa/NewsPrint.aspx?ID=81206773
- https://www.usatoday.com/story/sports/soc-cer/2015
- https://themoscowtimes.com/news

جرایم سایبری

فرزاد اویسی

کارشناس مدیریت حقوقی • بانک خاورمیانه

همگام با گسترده‌ی علم و استفاده‌ی عموم مردم از اینترنت و ابزارهای گوناگون ارتباط جمعی، سودجویان و مجرمان فرصت تازه‌ای برای ارتکاب جرایم مختلف در این مکان یافتند؛ مکانی که به آن اصطلاحاً فضای مجازی یا محیط سایبری اطلاق می‌گردد. کاربران فضای مجازی ممکن است به دلایل مختلف مطالب یا اطلاعاتی را در این فضا به اشتراک عموم بگذارند. این دقیقاً همان زمانی است که ممکن است سودجویان و مجرمان تنها با یک خط اینترنت و یک دستگاه کامپیوتر، از هر کجای دنیا، با سرعت اطلاعات افراد و تجاوز به حریم شخصی کاربران، آسایش و حتی امنیت آنان را به مخاطره اندازند. متأسفانه امروزه این مشکل نه تنها گریبان‌گیر افراد، بلکه دولت‌ها نیز گشته است. به همین جهت می‌بایست ضمن افزایش امنیت فضای مجازی، با وضع قوانین و مقررات دقیق، فنی و پویا از ایجاد ضرر به کاربران جلوگیری کرده و در صورت بروز این دست جرایم به نحو شایسته در محاکم صالح قضایی به آن رسیدگی شده و موجب جلوگیری از زایل شدن حقوق کاربران گردد.

در ابتدا باوجود اختلاف نظرات متعدد حقوق‌دانان در خصوص تعریف جرم رایانه‌ای، می‌توان تعریفی جامع از این جرم را به شرح زیر ارائه نمود:

«هر فعل و یا ترک فعل غیرقانونی که به‌وسیله رایانه و یا با اختلال در دستگاه‌های رایانه‌ای که به‌موجب قانون برای آن مجازات تعیین شده را جرم رایانه‌ای گویند.» همچنین می‌توان از مصادیق جرایم رایانه‌ای به موارد ذیل اشاره نمود:

هک کردن، سرقت هرگونه اطلاعات، Phishing (فیشینگ) جهت تحصیل اطلاعات شخصی، ایجاد یا ارسال ویروس‌های کامپیوتری، Cyberstalking (تهدید یا مزاحمت اینترنتی و اخاذی)، ایجاد هویت جعلی، ارتکاب جرایم علیه امنیت ملی یا عنف عمومی، نصب هرگونه Keylogger یا هرگونه اسکیم، ارسال ایمیل‌های جعلی (Fake E-Mail)، بدافزار، تروجان یا باج افزار به‌منظور سرقت یا تخریب اطلاعات کاربران، دسترسی غیرمجاز به اطلاعات از طریق راه دور و غیره.

طبق تحقیقات و آمار صورت گرفته، بیشتر کاربران ایرانی در فضای مجازی بدون دقت لازم، اقدام به ثبت اطلاعات شخصی خود و یا استفاده از هرگونه حساب‌های کاربری خود می‌نمایند که همین قضیه موجب تسهیل امر برای مجرمان حرفه‌ای گردیده است. همچنین بیشترین آمار ارتکاب جرائم رایانه‌ای در ایران به ترتیب به شرح زیر است: برداشت‌های غیرمجاز از حساب‌های بانکی، انواع مزاحمت‌های اینترنتی، موضوعات اخلاقی و حیثیتی، نشر اکاذیب و کلاهبرداری.

برخی مصادیق جرایم رایانه‌ای در قوانین ایران

اصلی‌ترین مستندات قانونی در خصوص جرایم سایبری «قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸» و «فهرست مصادیق محتوای مجرمانه موضوع ماده ۲۱ قانون جرایم رایانه‌ای» و همچنین برخی مواد «قانون تجارت الکترونیک مصوب ۱۳۸۲» است. در زیر به برخی از مصادیق متداول جرایم رایانه‌ای در قوانین ایران همراه با مجازات در نظر گرفته‌شده برای آنان اشاره می‌گردد:

به‌عنوان مثال شخصی که به‌وسیله حذف، تخریب، اختلال، تغییر گذرواژه به‌طور غیرمجاز یا رمزنگاری باعث ایجاد اختلال یا مانع دسترسی به سیستم رایانه‌ای گردد،

انتشار محتوای حاوی تحریک، ترغیب یا دعوت به اعمال

چنانچه سیستم رایانه‌ای مربوط به امور بانکداری باشد، مشمول ماده ۱۱ قانون جرایم رایانه‌ای بوده و به حبس از سه تا ده سال محکوم خواهد شد.

انتشار صوت، فیلم، تصویر و یا اسرار دیگری بدون داشتن رضایت قبلی از وی (رضایتی که قابل استناد و اثبات باشد) به‌نحوی که موجب ضرر یا عرفاً هتک حیثیت شخص گردد، مستوجب مجازات حبس تا دو سال و یا جزای نقدی و یا هر دو مجازات است. مانند فرورود نمودن انواع پیام، Voice یا چت‌های خصوصی سایرین، منتشره در فضای مجازی حتی به‌صورت دوستانه یا شوخی و یا حتی انتشار اسکرین‌شات‌های گرفته شده از چت‌های خصوصی و عکس‌های شخصی و یا حتی ضبط مخفیانه صوت یا تصویر دیگری و انتشار آن بدون رضایت وی. حال چنانچه این امر از طریق تهدید به افشای اسرار و یا هتک حرمت یا حیثیت سایرین باشد، علاوه بر مجازات مقرر در قانون جرایم رایانه‌ای، این عمل مستوجب مجازات تهدید (حتی اگر عملی نشده باشد) مقرر در قانون مجازات اسلامی نیز است.

دسترسی غیرمجاز، انتشار، توزیع و یا در دسترس قرار دادن یا معامله داده‌های دیگران یا انتشار نرم‌افزارهایی که صرفاً برای ارتکاب جرایم رایانه‌ای به کار می‌رود مستوجب مجازات حبس تا یک سال و یا جزای نقدی و یا هر دو مجازات است. مانند در اختیار قراردادن یا خرید و فروش اطلاعات حساب بانکی اشخاص به دیگران یا هک کردن انواع سیستم‌ها و داده‌ها و یا نصب هرگونه دستگاه واسط مانند اسکیم یا Keylogger و سرقت انواع داده و اطلاعات مربوط به غیر، از قبیل اطلاعات کارت بانکی یا گذر واژه ورود به سیستم یا اینترنت‌بانک و نیز عرضه انواع اپلیکیشن‌هایی که به‌منظور هک کردن مودم‌های وای‌فای، اینستاگرام، ایمیل و سایر فضاهای شخصی که متأسفانه به‌راحتی در فضای مجازی معامله می‌گردند. حال چنانچه شخص با ارتکاب اعمال غیرمجاز و از طریق سیستم رایانه‌ای وجه یا منفعتی نیز کسب نموده باشد مانند سرقت موجودی حساب بانکی، علاوه بر رد مال به صاحب آن به حبس تا ۵ سال یا جزای نقدی یا هر دو محکوم خواهد شد.

دسترسی غیرمجاز، انتشار، توزیع و یا در دسترس قرار دادن یا معامله داده‌های دیگران یا انتشار نرم‌افزارهایی که صرفاً برای ارتکاب جرایم رایانه‌ای به کار می‌رود مستوجب مجازات حبس تا یک سال و یا جزای نقدی و یا هر دو مجازات است. مانند در اختیار قراردادن یا خرید و فروش اطلاعات حساب بانکی اشخاص به دیگران یا هک کردن انواع سیستم‌ها و داده‌ها و یا نصب هرگونه دستگاه واسط مانند اسکیم یا Keylogger و سرقت انواع داده و اطلاعات مربوط به غیر، از قبیل اطلاعات کارت بانکی یا گذر واژه ورود به سیستم یا اینترنت‌بانک و نیز عرضه انواع اپلیکیشن‌هایی که به‌منظور هک کردن مودم‌های وای‌فای، اینستاگرام، ایمیل و سایر فضاهای شخصی که متأسفانه به‌راحتی در فضای مجازی معامله می‌گردند.

حال چنانچه شخص با ارتکاب اعمال غیرمجاز و از طریق سیستم رایانه‌ای وجه یا منفعتی نیز کسب نموده باشد مانند سرقت موجودی حساب بانکی، علاوه بر رد مال به صاحب آن به حبس تا ۵ سال یا جزای نقدی یا هر دو محکوم خواهد شد.

مثال‌هایی از جرایم چندگانه

طبق ماده ۷۰ قانون تجارت الکترونیک، تأمین‌کننده کالا هنگام تبلیغ محصول خود در فضای مجازی، نباید مرتکب عملی شوند که سبب مشتبه شدن و یا فریب مخاطب از حیث کمیت و کیفیت شود، همچنین تبلیغات کالا می‌بایست به‌نوعی باشد که مصرف‌کننده به‌طور دقیق، صحیح و روشن اطلاعات مربوط به کالا و خدمات را درک کند در غیر این صورت به جزای نقدی از ۲۰۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال تا ۱۰۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال محکوم خواهد شد.

انتشار یا در دسترس قرار دادن محتویات آموزش دسترسی غیرمجاز، شنود غیرمجاز، جاسوسی رایانه‌ای، تحریف و اختلال در داده‌ها یا سیستم‌های رایانه‌ای و مخابراتی مستوجب مجازات حبس تا یک سال و یا جزای نقدی و یا هر دو مجازات است. مانند برخی سایت‌ها و صفحات که متأسفانه امروزه به‌منظور بالا بردن تعداد بازدیدکنندگان خود اقدام انتشار این مطالب آموزشی می‌نمایند. از قبیل انتشار مطالب آموزشی در خصوص نحوه هک نمودن حساب بانکی کاربران و دسترسی غیرمجاز به اطلاعات هویتی و بانکی آنان.

شخصی که مبادرت به ایجاد فضاهای مجازی قمار و شرط‌بندی مینماید به مجازات تا ۲ سال حبس، جزای نقدی، شلاق محکوم خواهد شد.

انتشار محتوای حاوی تحریک، ترغیب یا دعوت به اعمال

شخصی که مبادرت به ایجاد فضاهای مجازی قمار و شرط‌بندی مینماید به مجازات تا ۲ سال حبس، جزای نقدی، شلاق محکوم خواهد شد.

انتشار محتوای حاوی تحریک، ترغیب یا دعوت به اعمال

بر اساس آخرین رتبه‌بندی مجله فوربز

۲۰ ثروتمند برتر دنیا

تهیه و تنظیم:

• تحریریه آفتاب خاورمیانه •

۱۰۰ دارایی ثروتمندترین افراد روی کره‌خاکی

در سال ۲۰۱۸ برابر عدد سرسام‌آور ۱.۲ تریلیون (۱,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار است؛ تقریباً مساوی با مجموع درآمد سالانه کشور مکزیک. مجموع ثروت ۲۰ نفر برتر دنیا معادل ۱۳٪ دارایی‌های همه ۲,۲۰۸ میلیارد در دنیا می‌شود. حداقل رقم برای پیوستن به این باشگاه ۲۰ نفره، ۳۹ میلیارد دلار است که نسبت به رقم ۳۰۴ میلیارد دلار سال پیش ۲۸٪ افزایش داشته است. ☞

۲۱ بیل گیتس

۹۰ میلیارد دلار
آمریکا

او از سال ۱۹۹۵ تنها ۶ بار مقام اول ثروتمندان دنیا را از دست داده است. در سال گذشته ارزش خالص مایکروسافت ۴ میلیارد دلار رشد کرد ولی در مقایسه با رشد نفر اول یعنی بیزوس چشم‌گیر نبود و در مقام دوم قرار گرفت.

انتشار اکاذیب یا شایعات در فضای مجازی به‌قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی، منجر به اعمال مجازات حبس تا دو سال و یا جزای نقدی و یا هر دو مورد خواهد گردید (متأسفانه برخی وب‌سایت‌ها یا صفحات شبکه‌های اجتماعی به جهت افزایش بازدیدکنندگان و متعاقباً سودهای مالی یا غیره مبادرت به انتشار انواع اخبار کذب و شایعات گوناگون می‌نمایند).

نکته حائز اهمیت در اینجا این است که چنانچه مجرم در حین ارتکاب جرایم رایانه‌ای مرتکب جرایم دیگر نیز گردد، حسب نظر قاضی مجازات سنگین‌تر و یا حتی مجموع مجازات برای مجرم در نظر گرفته خواهد شد (یکی از عوامل تشدیدکننده مجازات، تعدد جرایم ارتکابی توسط مجرم است).

۴۱ برنار آرنو

۷۲ میلیارد دلار
فرانسه

پیشینه موفقیت امپراتوری لوکس در «ال و ام هاش» و معاملاته‌اش برای خرید تقریباً کامل، کریستین دیور به او کمک کرد تا افزایش ثروت ۳۰.۵ میلیارد دلاری خود را تسریع بخشد.

عمل مجرمانه شخصی که حین تهدید یا اخاذی توسط صوت یا تصاویر ضبط شده و یا اسکرین‌شات از چت خصوصی منجر به هتک حیثیت، شرف و آبروی شخص نیز می‌شود.

شخصی که با دعوت دیگران به آشوب از طریق فضای مجازی، متعاقباً به‌طور غیرمستقیم موجب تخریب اموال عمومی از طریق هواداران خود نیز می‌گردد.

به‌منظور جلوگیری از سرقت اطلاعات حساب بانکی خود، ضمن رعایت نکات امنیتی هنگام استفاده از هرگونه خدمات بانکی، آن‌ها را نیز به دیگران توصیه نمایید. با مراجعه به وب‌سایت پلیس فتا -cyberpolice.ir- یا سایر منابع مورد وثوق، اطلاعات خود را در این زمینه بروزرسانی نمایید یا به منظور طرح شکایات خود به دادسرای ناحیه ۳۱ (جرایم رایانه‌ای) مراجعه نمایید. ■

۱۴ جیم والتون

۴۶/۴ میلیارد دلار
آمریکا | والمارت

مراجعه به وب‌سایت پلیس فتا -cyberpolice.ir- یا سایر منابع مورد وثوق، اطلاعات خود را در این زمینه بروزرسانی نمایید یا به منظور طرح شکایات خود به دادسرای ناحیه ۳۱ (جرایم رایانه‌ای) مراجعه نمایید. ■

مراجعه به وب‌سایت پلیس فتا -cyberpolice.ir- یا سایر منابع مورد وثوق، اطلاعات خود را در این زمینه بروزرسانی نمایید یا به منظور طرح شکایات خود به دادسرای ناحیه ۳۱ (جرایم رایانه‌ای) مراجعه نمایید. ■

۱ جف بیزوس

۱۱۲ میلیارد دلار
آمریکا

رئیس شرکت آمازون، ثروتمندترین فرد روی زمین و اولین میلیارد در لیست امسال است. سهام تجارت اینترنتی او در عرض ۱۲ ماه ۵۹٪ رشد کرد. این امر باعث افزایش ۳۹.۲ میلیارد دلاری دارایی او شد که تاکنون بیشترین مقدار افزایش ثبت‌شده در طول تاریخ در عرض یک سال است. بیزوس همچنین مالک واشنگتن پست و شرکت هوافضای بلو اوریجن است.

۵ مارک زاکربگ

۷۱ میلیارد دلار
آمریکا

مدیرعامل فیس بوک با اتهام نقش شبکه اجتماعی‌اش در مداخله روسیه در انتخابات آمریکا، مواجه است. باین‌وجود در سال گذشته سهام شرکتش همچنان ۳۲٪ رشد داشت و ۱۵ میلیارد دلار به ارزش خالص این شرکت افزوده شد.

۶ آمانسیو اورتگا

۷۰ میلیارد دلار
اسپانیا

بیشتر ثروت او با ایندیتکس، به‌عنوان شناخته‌شده‌ترین زنجیره مد زارا، گره خورده است. سهام وی در سال گذشته، سقوط کرد که این امر باعث از دست رفتن ۱.۳ میلیارد دلاری ارزش خالص دارایی او شده است.

۷ کارلوس اسلیم

۶۷.۱ میلیارد دلار
مکزیک

اسلیم به خاطر ۳۹٪ افزایش سهام شرکتش به نام «آمریکا موویل»، ۱۲.۶ میلیارد دلار در یک سال به دارایی خود افزوده است.

۸ چارلز کوک

۶۰ میلیارد دلار
آمریکا

در ماه نوامبر کمپانی‌های ۱۰۰ میلیارد دلاری کوک با کمک پسرش، چیس اقدام به راه‌اندازی تکنولوژی «در هم گسیخته» در یک سرمایه‌گذاری پر ریسک نمود. او در واقع ۱۵۰ میلیون دلار در یک استارت‌آپ حوزه تجهیزات پزشکی سرمایه‌گذاری کرد.

۸ دیوید کوک

۶۰ میلیارد دلار
آمریکا

در ماه نوامبر، معاون اجرایی مدیرعامل گروه شرکت‌های کوک و برادرش چارلز، با سرمایه‌گذاری و خرید ۶۵۰ میلیون دلاری سهام شرکت مردیت (از ارزش کلی ۲.۸ میلیارد) مالک انتشارات Time inc خبرساز شدند.

۱۰ لری الیسون

۵۸.۵ میلیارد دلار
آمریکا

باوجودی که او راکل در رقابت با سیل فورس قرار دارد و آمازون نیز در مرحله بازاریابی ابری قرار گرفته است، سهام او راکل ۱۳٪ رشد کرده است. بنابراین الیسون که تقریباً مالک یک‌چهارم این شرکت است، ۶.۳ میلیارد ثروتمندتر شد.

۱۷ ما هوآنگ

۴۵/۳ میلیارد دلار
چین | اینترنت مدیا

۱۸ فرانسوآبتاکورمی‌بر

۴۲/۲ میلیارد دلار
فرانسه | لور آل

۱۹ موکش آمبانی

۴۰/۱ میلیارد دلار
هند | پالایشگاه جام‌نگر

۲۰ جک ما

۳۹ میلیارد دلار
چین | گروه علی‌بابا

۱۴ توصیه برای محافظت از داده‌ها و تراکنش‌های مالی در دنیای دیجیتال امنیت در جهان الکترونیکی

آندره کالستیان
مدرس و مشاور تجارت الکترونیکی و فناوری اطلاعات

”بحث امنیت به‌ویژه در محیط اینترنت و همچنین به هنگام کار با نرم‌افزارهای گوناگون و به هنگام نقل‌وانتقال داده‌ها و اطلاعات و علاوه بر آن، به هنگام انجام تراکنش‌های مالی، اهمیت فراوانی دارد.

به جرات می‌توان گفت که امنیت در جهان الکترونیکی و دیجیتالی کنونی، یکی از مهم‌ترین مباحث در اموری نظیر دولت الکترونیکی، بانکداری الکترونیکی، تجارت الکترونیکی، پست الکترونیکی، آموزش الکترونیکی و موارد مشابه است.

با توجه به اهمیت بحث، سعی خواهیم کرد تا نگاهی کلی به موضوع داشته باشیم و زوایای گوناگون آن را، در حدی که در یک مقاله قابل طرح است، مورد بررسی قرار دهیم.“

۱. خطرات فیشینگ (Phishing)

مواظب صفحات تقلبی در اینترنت باشید.

ممکن است ایمیل‌هایی دریافت نمایید که به‌ظاهر، از طرف شخصی معتبر است، اما در واقع، نام‌های تقلبی است که شما را به صفحات تقلبی راهنمایی می‌کند که در آنجا از شما نام کاربری و کلمه عبور پرسیده می‌شود.

معمولا صفحات تقلبی، بسیار شبیه صفحات اصلی طراحی می‌شوند که تشخیص آن‌ها دشوار است. لازم است تا در کار با صفحاتی که اطلاعات مهم را سوال می‌کنند، دقت کافی داشته باشید و به هرگونه تغییر غیرعادی و نامعمول در صفحات، توجه نمایید.

دقت کنید تا همیشه آدرس صفحه اصلی را در نور آدرس مرورگر اینترنت خود، مورد توجه قرار دهید و به هرگونه تغییری حساس شوید و تا حصول اطمینان از عدم تقلبی بودن یک صفحه، نام کاربری و کلمه عبور خود را در آن درج ننمایید.

۲. خطرات E-Mail Spoofing

امروزه E-Mail Spoofing از خطرات جدی جهان الکترونیکی است. ممکن است نامه‌هایی الکترونیکی دریافت کنید که عنوان آن بیانگر ارسال نامه توسط فردی آشنا و مورد اطمینان است، اما در واقع، نامه توسط فرد دیگری با مشخصات فرد مورد اطمینان شما، ارسال شده باشد. در صورتی که این قبیل نامه‌ها را باز کنید، ممکن است کدی مخرب بر روی سیستم قرار بگیرد تا اطلاعات مهم و شخصی شما را برای ارسال کننده نامه، ارسال نماید.

بهترین روش مقابله با این خطر بالقوه آن است که اگر نامه‌ای را از شخصی دریافت نمودید که در آن زمان، انتظار ارسال نامه از طرف وی را نداشتید یا اگر عنوان نامه نامفهوم، نامعمول، غیرعادی یا به زبان دیگری غیر از زبان مکاتبات عادی شما بود، مطمئن شوید که فرد مورد اطمینان شما، شخصا، نامه را ارسال کرده است و سپس اقدام به باز نمودن نامه ننمایید.

۳. دام‌های Sniffer

یکی از راه‌های استراق سمع شبکه‌های رایانه‌ای، Sniffer است. این برنامه‌های کامپیوتری یا قطعات سخت‌افزاری، ترافیک شبکه را بررسی می‌نمایند و به آنالیز بسته‌های اطلاعاتی مبادله شده بین دستگاه‌ها می‌پردازند. طبیعتا، در صورتی که نام‌های کاربری و کلمات عبور شما به‌صورت رمزگذاری نشده ارسال گردند، امکان دسترسی به آن‌ها توسط Sniffer، وجود خواهد داشت.

اگر از یک شبکه عمومی برای اتصال به اینترنت استفاده می‌نمایید، راهکارهای مطرح شده ذیل را مدنظر داشته باشید:

الف- تا حد امکان، از کامپیوترهای عمومی برای انجام امور مالی و بانکی یا استفاده از سرویس‌های پست الکترونیکی یا هرگونه فعالیت دیگر که نیازمند ارائه کلمات عبور است، استفاده نکنید. در صورتی که گزینه دیگری وجود ندارد، از کامپیوترهایی که در مورد صحت عملکرد آن‌ها اطمینان کافی دارید و متعلق به مراکز معتبر هستند، استفاده کنید.

ب- تا حد امکان، از شبکه‌های عمومی Wi-Fi برای انجام امور مهم که نیازمند ارائه کلمات عبور است، استفاده نکنید. در صورت اجبار، تنها از شبکه‌هایی که اطمینان کافی در مورد صحت عملکرد آن‌ها وجود دارد، استفاده کنید.

۴. دقت در گزینه‌های AutoFill یا AutoComplete

مراقب ویژگی پر کردن خودکار فرم‌های اینترنتی در مرورگرهای اینترنت باشید. شما اگر یکبار فرمی را در اینترنت پر کنید، در دفعات بعدی، خود مرورگر می‌تواند مواردی که یکبار ارائه شده است را به‌صورت خودکار، درج نماید.

در صورت فعال بودن این ویژگی، در صورتی که تنها یکبار نام کاربری و کلمه عبور خود را در یک فرم اینترنتی درج کرده باشید، در دفعات بعدی، ممکن است به‌محض درج نام کاربری، کلمه عبور نیز به‌صورت خودکار درج شود.

این ویژگی گره برای سهولت استفاده از فرم‌های اینترنتی در نظر گرفته شده است، اما ممکن است که در صورت واگذاری دستگاه کامپیوتر خود به شخص دیگر، یا گم کردن لپ‌تاپ و موارد مشابه، باعث ایجاد نگرانی و مشکل شود. برای مقابله با این خطر احتمالی، دو کار قابل انجام است:

الف- این قابلیت را به‌صورت کلی غیرفعال نمایید.
ب- قابلیت ذخیره‌سازی کلمات عبور را در مرورگر، به‌صورت غیرفعال در آورید.

۵. استفاده از رمزنگاری (Encryption)

رمزنگاری در مکاتبات الکترونیکی دارای جایگاه ویژه‌ای است و به‌ویژه در مکاتبات اداری و مالی، اهمیت فراوانی پیدا می‌کند.

در صورتی که از رمزنگاری استفاده کنید، این اطمینان را خواهید داشت که تنها مخاطب یا مخاطبان، قادر به باز کردن نامه و مشاهده محتوای آن هستند و افراد متفرقه، نمی‌توانند به محتویات نامه، دسترسی پیدا کنند.

۶. برنامه‌های ضد ویروس معتبر

برای محافظت در برابر ویروس‌ها، تروجان‌ها، کرم‌ها و جاسوس‌افزارها، یک برنامه ضد ویروس مناسب و معتبر بر روی کامپیوتر خود نصب کنید. به‌روز نگه داشتن برنامه ضد ویروس نیز دارای اهمیت فراوانی است.

به‌روز نگه داشتن سیستم عامل نیز اهمیت فراوانی دارد، زیرا بسیاری از مشکلات، ممکن است از طریق حفره‌های امنیتی سیستم عامل، به وجود آیند.

۷. فایروال مناسب (Firewall)

برای جلوگیری از دسترسی غیرمجاز به سیستم خود، یک فایروال مناسب و به‌روز بر روی سیستم خود داشته باشید. فایروال با مسدود نمودن راه‌های نفوذ هرکرا (Hacker) به سیستم، از سرقت اطلاعات شما، به‌صورت موثر و کارآمد، جلوگیری به عمل می‌آورد.

۸. مقابله با هرزنامه‌ها و تبلیغات ناخواسته (Spam)

هرزنامه‌ها و نامه‌های الکترونیکی متعدد تبلیغاتی، از مواردی است که نیازمند مدیریت شما است.

این موارد، نه‌تنها فضای صندوق پستی شما را اشغال می‌کنند، بلکه ممکن است باعث اتلاف وقت شما نیز بشوند.

اهداف ارسال هرزنامه‌ها، بسیار متفاوت است. مقاصد تجاری و بازاریابی از جمله اهداف عمده ارسال این قبیل نامه‌های الکترونیکی است. برخی از هرزنامه‌ها نیز مقاصد دیگری از جمله اوده نمودن کامپیوترهای کاربران گیرنده را دنبال می‌کنند.

بسیاری از ارائه‌دهندگان معتبر سرویس‌های پست الکترونیکی، برای مقابله با هرزنامه‌ها، راهکارهایی را ارائه می‌نمایند که می‌توانید از آن‌ها، استفاده موثری به عمل آورید. با این وجود، راه حل، صرفا به همین موارد ختم نمی‌شود.

به‌صورت کلی، برای مقابله با هرزنامه‌ها و نامه‌های الکترونیکی تبلیغاتی که به‌صورت ناخواسته به آدرس پست الکترونیکی شما ارسال می‌شوند، راهکارهایی را به شرح ذیل می‌توان به کار گرفت:

الف- از مرور وب‌سایت‌های نامطمئن و ناشناس خودداری نمایید، زیرا این وب‌سایت‌ها ممکن است اقدام به ذخیره یک یا چند کوکی (Cookie) برای مقاصد خاص تبلیغاتی، بر روی کامپیوتر شما نمایند.

ب- تنظیمات نرم‌افزار مرورگر اینترنت خود را برای مقابله با انواع مخاطره‌آمیز کوکی فعال سازید. برای این منظور، تنظیمات محدود کننده کوکی در مرورگر اینترنت خود را حداقل برای محافظت در سطح متوسط، تنظیم نمایید. به

عبارت دیگر، تنظیمات را به‌گونه‌ای انجام دهید که حداقل آن دسته از کوکی‌ها که اقدام به ذخیره‌سازی اطلاعاتی می‌نمایند که ممکن است برای برقراری تماس، بدون اطلاع یا اجازه شما، به کار گرفته شوند، بلوکه شوند. آن دسته از کوکی‌ها که فاقد ملاحظات Privacy Policy است را نیز بلوکه نمایید.

ج- در مرورگر اینترنت خود، امکان بلوکه نمودن Pop-up را فعال نمایید. پنجره‌های Pop-up پنجره‌هایی هستند که معمولا به‌صورت خودکار و خارج از اراده و نظارت شما باز می‌شوند و معمولا حاوی موارد تبلیغاتی هستند.

د- از ارائه آدرس پست الکترونیکی خود به سایت‌هایی که اطمینان کافی نسبت به عملکرد آن‌ها ندارید، خودداری نمایید.

ه- امکانات مقابله با هرزنامه‌ها را در صندوق پست الکترونیکی خود فعال نمایید.

و- آدرس‌های پست الکترونیکی که تمایلی به دریافت نامه‌های الکترونیکی از آن‌ها ندارید را مسدود نمایید. در مورد هرزنامه‌ها، کافی است تا نامه‌های الکترونیکی مربوطه را به عنوان Spam به صندوق پست الکترونیکی، معرفی نمایید.

ز- از باز نمودن نامه‌های الکترونیکی مشکوک که از آدرس‌های ناشناس ارسال می‌شوند و معمولا عناوین جذابی نیز دارند، خودداری نمایید.

ح- مرورگر اینترنت خود را به‌روز نگه دارید.

۹. هوشیاری در ساخت و تکمیل پروفایل‌ها

امروزه به‌صورت روزافزون، تعداد وب‌سایت‌هایی که کاربران اینترنت می‌توانند در آن‌ها برای خود پروفایل بسازند، بیشتر می‌شوند. بسیاری از وب‌سایت‌هایی که می‌توانید در آن‌ها برای خود حساب یا اشتراک ایجاد نمایید، به شما امکان ایجاد Profile شخصی را می‌دهند. بسیاری از وب‌سایت‌های اجتماعی و همچنین وب‌سایت‌های ارائه سرویس‌های پست الکترونیکی به‌صورت Web Based. از این جمله هستند.

برای محافظت در برابر خطرات احتمالی، از درج اطلاعات شخصی غیر ضروری در پروفایل‌های خود، خودداری نمایید.

۱۰. دوراندیشی در انتشار مطالب

از درج اطلاعات یا تصاویر شخصی غیر ضروری در شبکه‌های اجتماعی و وبلاگ‌ها، خودداری نمایید.

درج اطلاعات و تصاویر شخصی غیر ضروری در صفحات شبکه‌های اجتماعی، ممکن است این اطلاعات و تصاویر را در معرض سوءاستفاده قرار دهند.

اصولا اگر لزومی به انتشار مطلبی نیست، آن را در صفحات اجتماعی منتشر ننمایید.

تکنه‌ای که به‌صورت ویژه برای وبلاگ‌ها باید مورد توجه قرار بگیرد، آن است که برخی افسراد، از روی عادت، یادداشت‌های روزانه خود را بر روی وبلاگ خود قرار می‌دهند و به‌صورت ناخواسته و ناآگاهانه، اطلاعات شخصی خود را در بین خطوط یادداشت روزانه، درج می‌نمایند. محتویات وبلاگ را به گونه‌ای تهیه و منتشر کنید که در صورتی که تمامی یادداشت‌های آن نیز مطالعه شوند و در کنار یکدیگر قرار بگیرند، اطلاعات شخصی شما، به خطر نیفتد.

۱۱. توجه در عضویت و استفاده از پورتال‌ها

ایجاد و استفاده از پورتال‌های گوناگون رشد روزافزونی در جهان الکترونیکی امروزه دارد. اگر عضو یک یا چند پورتال شده‌اید، در زمینه مطالب و اطلاعاتی که در پورتال‌ها ارائه می‌نمایید، دقت لازم را داشته باشید و تا حد امکان، از درج اطلاعات غیر ضروری شخصی اجتناب نمایید.

در زمینه ارسال مطالب به پورتال نیز، به این مطلب توجه داشته باشید که حسب نوع پورتال، مطالب برای اعضای پورتال که در گروه مربوطه قرار دارند، ارسال خواهند شد یا آنکه در گروه مربوطه، توسط اعضاء یا توسط عموم مراجعه‌کنندگان، قابل رویت خواهند بود. بنابراین، در ارسال هرگونه مطلبی، توجه خاص داشته باشید.

۱۲. احتیاط در برخورد و رفتارها در فضای مجازی

افراد در محیط اینترنت، بسیار زودتر به یکدیگر اطمینان می‌کنند و اطلاعات خصوصی خود را در اختیار دیگران قرار می‌دهند.

برخی افراد نیز بدون کسب اطمینان لازم نسبت به اعتبار وب‌سایت‌های موجود در اینترنت، اطلاعات شخصی خود را ارائه می‌نمایند. در این زمینه می‌توان به اطلاعات مربوط به حساب‌های بانکی، شماره تأمین اجتماعی یا مشخصات شناسنامه‌ای افراد اشاره نمود. افراد معمولا در جهان غیرمجازی، حساسیت خاصی نسبت به این موارد دارند و تا حد امکان از ارائه غیر ضروری این موارد، به‌ویژه افشای شماره حساب یا شماره کارت‌بانکی و همچنین رمز کارت‌بانکی خود، جلوگیری به عمل می‌آورند. همین افراد در محیط اینترنت ممکن است بدون کسب اطمینان لازم نسبت به اعتبار یک سایت اینترنتی، شماره حساب و رمز خود را برای خرید یک کالا، درج نمایند.

برای پیشگیری از وقوع موارد ناخواسته، خریدهای اینترنتی خود را صرفا از طریق سایت‌هایی انجام دهید که از اعتبار آن‌ها، اطمینان کافی دارید. از افشای اطلاعات خود، به‌ویژه اطلاعات بانکی، در سایت‌های ناشناس، خودداری نمایید.

اطلاعات شناسنامه‌ای خود و همچنین اطلاعات مربوط به شماره تأمین اجتماعی، شماره ملی، شماره گذرنامه، شماره گواهینامه و موارد مشابه را تنها در مواقعی که واقعا به آن‌ها نیاز است و تنها به سایت‌های رسمی و شناخته‌شده، ارائه نمایید.

در اینترنت، همان احتیاط‌هایی که در عالم واقعی در مواجه شدن با افراد جدید به خرج می‌دهید را مدنظر قرار دهید.

۱۳. تیزبینی در استفاده از کامپیوترهای عمومی

در صورت استفاده از کامپیوترهایی که کامپیوتر شخصی شما نیستند و افراد دیگری هم از آن کامپیوترها استفاده می‌کنند، علاوه بر موارد بیان شده، نکات ذیل را هم مدنظر قرار دهید:

الف- به‌هیچ‌وجه رمز عبور خود را روی دستگاه ذخیره ننسازید. در صورتی که اشتباهاً این کار را انجام داده‌اید، از مطالب بیان شده در ذیل شماره ۴، برای حذف کلمه عبور ذخیره شده، کمک بگیرید.

ب- امور مالی و بانکی را از طریق کامپیوترهای عمومی انصاف ندهید. امروزه روش‌های بسیاری برای انجام تراکنش‌های مالی، وجود دارد. بنابراین اگر به کامپیوتر شخصی خود یا دستگاهی که از صحت عملکرد آن مطمئن هستید، دسترسی ندارید، از روش‌های دیگر برای انجام امور مدنظر خود، استفاده نمایید. در هر حال، اگر اصرار بر استفاده از کامپیوتر دارید یا اگر امر مدنظر شما واقعا به گونه‌ای است که نمی‌توانید آن را بدون کامپیوتر انجام دهید و نمی‌توانید انجام امر مدنظر خود را نیز به تعویق اندازید، حتماً از کامپیوترهای مراکز معتبر که به آن‌ها اطمینان دارید، استفاده کنید.

ج- فراموش نکنید که از کلیه سایت‌هایی به آن وارد شده‌اید، خارج شوید (Log out یا Sign out) را فراموش نکنید.

د- بر روی دستگاه، فایلی را باقی نگذارید. اگر به هنگام استفاده از دستگاه، فایل یا فایل‌هایی را روی آن ذخیره کرده‌اید، پس از اتمام کار، تمامی آن‌ها را به‌صورت کامل حذف کنید.

ه- در هنگام پایان کار، تاریخچه (History) مرورگر اینترنت را پاک کنید.

۱۴. کلمه‌های عبور قوی

به‌صورت کلی می‌توان بیان نمود که چهار سری کاراکتر وجود دارد:

الف- A تا Z (حروف بزرگ)

ب- a تا Z (حروف کوچک)

ج- ۰ تا ۹ (اعداد)

د- @, #, \$, %, &, ... (علامت)

بهتر است برای کلمات عبور خود در جهان الکترونیکی تا حد امکان، از حداقل سه گروه از چهار گروه کاراکتر فوق، استفاده نمایید. همچنین، توصیه می‌شود که طول کلمات عبور، کمتر از هشت کاراکتر نباشد.

از به کار بردن مواردی مانند password, qwerty, football, ۱۲۳۴۵۶۷۸ و access خودداری کنید.

برای کاربردهای گوناگون، کلمات عبور مختلف در نظر بگیرید و از کلمه عبور یکسان، برای موارد گوناگون، استفاده نکنید. بهتر است هر موردی، کلمه عبور خاص خود را داشته باشد تا اگر کلمه عبوری فاش شد، مشکل ایجاد شده، محدود به همان مورد باشد.

به هنگام درج کلمات عبور، مواظب باشید تا فردی از روی دست شما، کلمه عبور تان را نخواند.

کلمات عبور خود را به‌صورت منظم و دوره‌ای، عوض کنید و سعی کنید تا از کلمات عبور تکراری برای حساب‌های کاربری گوناگون، استفاده نکنید.

برای امور مالی و بانکی از روش‌های امن دسترسی به حساب استفاده کنید. برای این منظور از مشاوره و راهنمایی بانک یا موسسه مالی و اعتباری خود بهره‌مند شوید.

اگر در مواردی، محدودیتی در زمینه طول کلمه عبور دارید و نمی‌توانید از حداقل هشت کاراکتر استفاده کنید و یا محدودیتی در زمینه استفاده از انواع کاراکترها دارید، مثلا مجبور هستید که صرفا از اعداد استفاده کنید، سعی کنید مواردی را در نظر بگیرید که قابل حدس زدن نباشد. استفاده از مواردی مانند سال تولد یا اداواج خود یا بستگان، مواردی از قبیل ۱۲۳۴، رقم‌های آخر یا اول شماره تلفن و یا ارقام شماره شناسنامه یا پلاک خودرو، کار صحیحی نیست.

از منظر واژه‌شناسی^۱ ریشه و منشأ مدیریت ارتباط با مشتری^۲ (CRM)، بازاریابی رابطه‌مند^۳ (RM) می‌باشد. مفهوم بازاریابی رابطه‌مند برای نخستین بار در سال ۱۹۸۳ و در مورد سازمان‌های خدماتی ارائه شد و به‌عنوان استراتژی جذب، حفظ و ارتقای رابطه سازمان با مشتریان خود تعریف گردید. بازاریابی رابطه‌مند به تلاش یکپارچه هر بنگاه برای شناسایی، حفظ و برقراری یک شبکه با مصرف‌کنندگان و تقویت مداوم آن برای رسیدن به سود دوجانبه از طریق تماس‌های تعاملی، شخصی‌سازی شده و بلندمدت گفته می‌شود. در حقیقت هدف اصلی رویکرد بازاریابی رابطه‌مند را می‌توان ایجاد و حفظ ارزش مشترک بین طرفین معامله در بلندمدت ذکر کرد. بر همین اساس و در اواسط دهه ۱۹۹۰، توسعه نظریه CRM در حوزه فناوری اطلاعات تبدیل شد؛ گذشت مدت زمانی کوتاه به یکی از مهم‌ترین موضوعات مورد بحث در حوزه فناوری اطلاعات تبدیل شد؛ اما به مرور ماهیت آن تغییر و به مفهومی میان رشته‌ای تبدیل شد و به واحدهای مدیریت، سیستم‌های اطلاعاتی (IS) و بازاریابی تسری یافت. با گسترش مفهوم CRM به دیگر رشته‌ها، تعاریف و رویکردهای مختلفی نیز برای آن تبیین شد. بنابراین در خصوص تعریف CRM، لازم است تا هر سازمانی علاوه بر تحلیل و بررسی نیازهای سازمانی خود، به بررسی تعاریف و رویکردهای متفاوت در این حوزه نیز بپردازد. هرچند بررسی متون علمی موبد عدم اجماع بر سر مفهوم، ماهیت و دامنه بکارگیری CRM است، اما می‌توان در خصوص مفهوم CRM سه رویکرد متفاوت را مدنظر قرار داد. گروهی از محققین از CRM به‌عنوان یک ابزار تکنولوژیک، برخی دیگر آن را یک استراتژی تجاری، عده‌ای نیز از رویکرد فلسفه تجاری در تعریف آن استفاده می‌کنند. بسیاری از محققین معتقدند که در تبیین مفهوم CRM ترکیبی از رویکردهای فلسفی، تجاری و تکنولوژیک لازم است.

تعریف CRM با سه رویکرد متفاوت تکنولوژیک، استراتژیک و فلسفی:

CRM فلسفه انجام کسب و کار است، به‌گونه‌ای که کل سازمان را تحت تاثیر قرار دهد.

CRM عبارت است از رویکردی استراتژیک برای هدفمندسازی، ردیابی، برقراری ارتباط و تبدیل داده‌های مشتریان به اطلاعات، که مبنای تصمیم‌گیری‌های استراتژیک در سازمان قرار گیرد.

CRM مجموعه‌ای است از نرم‌افزار و فناوری‌های نوین و انجام سیستماتیک فرآیندهای کسب‌وکار در زمینه‌های فروش، بازاریابی، خدمات و پشتیبانی از مشتری.

CRM فلسفه، سیاست و استراتژی هماهنگی است متشکل از سیستم‌ها و فناوری‌های اطلاعاتی با تاکید بر ایجاد ارتباط دو جانبه با مشتریان، به‌گونه‌ای که سازمان‌ها را مجهر به دانش دقیق از نیازها، خواسته‌ها و الگوهای رفتار مشتریان خود نماید.

مزایای اجرای موفق CRM

هدف اصلی CRM دستیابی به مزیت رقابتی در مدیریت ارتباط با مشتری و در نهایت افزایش سطح سود است که این هدف از طرق زیر محقق می‌گردد:

- بهبود و گسترش روابط با مشتریان
- ارتقا در جذب مشتریان جدید و جذب مجدد مشتریان از دست رفته
- تحلیل الگوی رفتار مشتریان و کاهش هزینه‌های بازاریابی مستقیم
- افزایش رضایت و در نتیجه وفاداری مشتریان
- سهولت بیشتر در توسعه محصولات جدید متناسب با نیاز مشتریان
- کاهش مهاجرت مشتریان
- مدیریت شکایات مشتریان و به حداقل رساندن زمان ارائه خدمات به مشتریان
- کاهش خطا و سهولت تصمیم‌گیری در سطوح مختلف سازمانی
- تجرید داده‌ها از طریق داشبورد و نمودار
- گزارش‌دهی براساس نیاز مدیران

هرچند آمارها خبر از نرخ بالای شکست در پیاده سازی سیستم‌های مدیریت ارتباط با مشتری می‌دهند، اما با انجام بررسی‌های لازم و فراهم‌آوری بستر و پیش‌نیازهای لازم می‌توان احتمال شکست در اجرای آن را به حداقل رسانند. توجه به این نکته که CRM یک پروژه یکباره نیست بلکه سفری است مداوم، جاری و در حال پیشرفت که برای موفقیت نیازمند بصیرت، استراتژی و التزام است، می‌تواند به افزایش احتمال موفقیت پروژه در سازمان و بهره‌مندی از مزایای آن منجر گردد.

CRM تکنولوژی استراتژی و یا فلسفه سازمانی؟

هدی ضیائیان کارشناس مدیریت ارتباطات • بانک خاورمیانه

ملزومات پیاده‌سازی پروژه CRM

هزینه‌های فزاینده در بکارگیری CRM، مبین محبوبیت روبه‌رشد آن در میان مشاغل است تا آنجا که آن را به یکی از الویت‌های سازمانی تبدیل کرده است. از طرف دیگر بررسی‌های مختلف نشان از نرخ بالای شکست CRM در سازمان‌ها دارد (حدود ۶۵٪) که این روند در سال‌های اخیر سیر نزولی نداشته و همین مسئله لزوم توجه به عوامل شکست و موفقیت این پروژه در سازمان‌ها را بیشتر می‌کند.

در ادامه به بررسی پیش‌نیازهای لازم در سازمان‌ها برای پیاده‌سازی CRM می‌پردازیم. همانطور که پیشتر اشاره شد، انتخاب رویکرد مناسب، می‌تواند تا حدود زیادی، در پیش‌بینی شکست و یا موفقیت پروژه نقش داشته باشد. بر اساس آمارها بیش از ۸۰٪ پروژه‌هایی که با رویکرد تکنولوژیک صرف در سازمان‌ها پیاده‌سازی می‌شوند محکوم به شکست اند. بنابراین لازم است تا سازمان‌ها پیش از هر اقدامی، رویکردهای مختلف را مورد بررسی دهند تا انتخاب متناسب در این زمینه صورت پذیرد.

هم‌چنین حمایت مدیران ارشد سازمانی از دیگر عوامل اصلی موفقیت این پروژه‌ها در سازمان برشمرده می‌شود. در واقع هرچه متولیان پروژه در اغنا مدیران ارشد در خصوص لزوم بکارگیری و تبیین منافع حاصل از اجرایی کردن CRM، توانمندتر عمل کنند، احتمال شکست را کاهش داده‌اند؛ چرا که پشتیبانی مدیران ارشد منجر به فراهم‌آوری منابع مورد نیاز برای حیات CRM خواهد شد.

هم‌چنین سازمانی که تصمیم به اجرایی کردن CRM دارد بایستی توانایی مدیریت دانش و تمایل به تسهیم و به اشتراک گذاری داده‌ها را افزایش دهد.

همانطور که در تعریف CRM ذکر شد، از اصلی‌ترین کارکردهای CRM، یکپارچه‌سازی بین واحدهای مختلف سازمان است تا با جمع‌آوری و ادغام داده‌ها از واحدهای مختلف، اطلاعات مورد نیاز را استخراج، الگوهای رفتار مشتریان را کشف و در اختیار کاربران در سطوح مختلف سازمان قرار دهد. بنابراین پیش از هر اقدامی، لازم است تا قابلیت و امکان یکپارچه‌سازی واحدهای سازمانی مورد تجزیه و تحلیل جدی قرار گیرد.

از دیگر ملزومات پیاده‌سازی CRM می‌توان به بازنگری، اصلاح و تغییر در فرآیندهای سازمانی اشاره کرد، چرا که سیستماتیک کردن فرآیندها، سازمان را ناگزیر به بازتعریف و بازنگری فرآیندها می‌کند.

لزوم توجه به فرهنگ سازی از طرق مختلف مانند آموزش در کلیه مراحل اجرایی پروژه نیز از دیگر مسائل پیچیده و در عین حال بسیار مهم و موثر در موفقیت CRM است چراکه پیاده سازی ناموفق ممکن است به اثر متضاد منجر و باعث تشدید بی‌میلی و

ایجاد مقاومت در برابر استفاده از تکنولوژی جدید در کارکنان که مجربان اصلی محسوب می‌شوند، گردد.

1. Terminology
2. Customer Relationship Management
3. Relational Marketing

منبع:

Rababah, K., Mohd, H., & Ibrahim, H. (2011). A unified definition of CRM towards the successful adoption and implementation.

King, S. F., & Burgess, T. F. Understanding success and failure in customer relationship management.

بلاک چین ≠ ارز رمزنگاری شده

بلاک چین‌ها سر نوشت‌ساز خواهند شد

امیر بهزادی‌نیا معاون شعبه • بانک خاورمیانه

“در مقاله شماره قبل که در نشریه شماره ۱۶ چاپ شد، به ارتباط بین نظام‌های پرداخت و بلاک‌چین‌ها پرداخته شده بود. همچنین اشاره شد بلاک‌چین‌ها این امکان را مهیا کرده‌اند که در فرآیند انتقال وجه، بتوانیم نهاد سوم تضمین‌کننده (که عموماً بانک‌ها هستند) را کنار گذاشته و در یک بستر امن، با سرعت بالا و هزینه کم به انتقال وجه مبادرت نمود. در این مقاله به ارتباط بین بلاک‌چین‌ها و ارزهای رمزنگاری‌شده، مشکلات این ارزها و همچنین سایر کاربردهای مهم بلاک‌چین پرداخت خواهد شد.”

بلاک‌چین و ارزهای رمزنگاری‌شده

بلاک‌چین یک فن‌آوری ثبت و نگهداری اطلاعات در پایگاه داده^۱ است که ابتدا بابت تولید اولین ارز رمزنگاری‌شده یعنی بیت‌کوین به کار گرفته شده است.

ارزهای رمزنگاری‌شده یکی از چالشی‌ترین مباحث علوم فن‌آوری اطلاعات، اقتصاد و مالی است. دراین‌بین اما بیت‌کوین مورد ویژه‌تری است از آن جهت که اولین بار از تکنولوژی بلاک‌چین به‌منظور تولیدش استفاده شده و همچنین مشهورترین ارز رمزنگاری‌شده است. نوسانات شدید قیمت بیت‌کوین برخی را به ایسن فکر انداخته است که آیا به ارزهای رمزنگاری‌شده و اساساً به بلاک‌چین‌ها می‌توان خوش‌بین بود؟ اگر بتوان تفاوت ارز رمزنگاری‌شده را از بلاک‌چین‌ها تشخیص داد جواب سوال مشخص خواهد شد. شاید بتوان با ذکر یک مثال تفاوت این دو را بهتر بیان کرد. اگر فرض کنیم که بلاک‌چین یک باتری لیتیومی مدرن باشد، بیت‌کوین را می‌توان به یک خودروی برقی تشبیه کرد. درواقع همان‌طور که خودروهای برقی از باتری‌های لیتیومی مدرن استفاده می‌کنند، بیت‌کوین نیز در دل خود از تکنولوژی بلاک‌چین استفاده کرده است. حال اگر یک خودروی برقی بعد از چند سسال از رده خارج شود نمی‌توان نتیجه گرفت که تکنولوژی استفاده شده در باتری‌ها بی‌ارزش است. این موضوع می‌تواند مرتبط با عوامل مختلف ازجمله طراحی ضعیف موتور و یا شکل بدنه آن باشد. با این توصیف افول بیت‌کوین و حتی عدم استفاده احتمالی از آن نیز نشانه‌ای بر بی‌فایده بودن بلاک‌چین‌ها نیست. درک این نکته ضروری است که مشکلات بیت‌کوین نه از تکنولوژی استفاده شده در آن بلکه از محدودیت‌های طراحی اولیه آن نشات می‌گیرد.

مشکلات ارزهای رمزنگاری‌شده

عمده مشکلات بیت‌کوین و سایر ارزهای دیجیتال از عدم نظارت یک مقام رسمی (محلی و بین‌المللی) نشات می‌گیرد. بگذارید با نحوه قیمت‌گذاری بیت‌کوین شروع کنیم. اصولاً چرا بیت‌کوین باید ارزش داشته باشد؟ در پاسخ باید گفت بیت‌کوین کمیاب^۲ است، کاربرد دارد و همچنین برای آن تقاضا وجود دارد. مجموع این عوامل یعنی منابع محدود، قابلیت معامله و سرمایه‌گذاری و همچنین وجود منابع عرضه و تقاضا منجر به این می‌شود که بیت‌کوین از دیدگاه اقتصادی ارزش داشته باشد.^۳ مشکل از جایی آغاز می‌شود که این ارزش قابل اعتماد نیست و به بیان بهتر نوسانات هیجانی شدید دارد. از اواسط آبان ماه ۱۳۹۶ تا اواخر دی‌ماه همان سال ارزش هر بیت‌کوین از حدود ۶۰۰۰ دلار به حدود ۱۹۰۰۰۰ دلار رسید و بعد در یک‌فاصله یک‌ماهه به حدود ۱۱۰۰۰۰ دلار سقوط کرد.

یکی از علل این تغییرات شدید وجود کسانی است که منابع قابل توجهی بیت‌کوین در اختیار دارند.^۴ با ایجاد یک ترند فکری و انتشار یک شایعه در فروم‌های گفتگو، بازار آماده تفسیر اشتباه تغییرات قیمت می‌شود و یکی از مالکان بزرگ (وال‌ها) با ایجاد یک عرضه و یا تقاضای بزرگ، کل بازار را دست‌خوش تغییر می‌کند. چنین اتفاقی در بازارهای بورس اوراق بهادار هم ممکن است اتفاق بیافتد اما با این تفاوت که در اینجا یک نهاد ناظر حضور دارد. در بازارهای بورس اوراق بهادار شرکت‌ها به‌شدت تحت کنترل هستند. اصل افشاء اطلاعات تاثیر گذار که توسط نهاد ناظر کنترل می‌شود مانع از آن می‌شود که سهامداران عمده بازار را دست‌کاری^۵ کنند.

نبود نهاد ناظر مشکل دیگری را نیز به وجود آورده است. عدم احراز هویت در تراکنش ارزهای رمزنگاری‌شده، استفاده از آن را برای تامین مالی فعالیت‌های مجرمانه جذاب کرده است. در این رابطه برخی رسانه‌ها گزارش کرده‌اند که داغش نیز بخشی از فعالیت‌های تامین مالی خود را از طریق بیت‌کوین انجام می‌دهد. از دیگر مشکلات ارزهای رمزنگاری‌شده می‌توان به ظرفیت محدود پلتفرم‌ها در پشتیبانی مبادلات^۶ اشاره کرد. در بهترین حالت، پلتفرم بیت‌کوین می‌تواند تنها هفت تراکنش در ثانیه انجام دهد درحالی‌که ویزا (VISA) در هر ثانیه ۲۴۰۰۰ تراکنش را پشتیبانی می‌کند.

کاربردهای دیگر بلاک‌چین

همان‌طور که پیش‌تر گفته شد برخی به‌اشتباه تصور می‌کنند که کاربرد بلاک‌چین محدود به ایجاد ارزهای رمزنگاری‌شده است. درواقع بلاک‌چین تکنولوژی است که خدمت «اطمینان

سازی» را که سابقاً صرفاً توسط نهاد سومی مانند بانک ارائه می‌شده است را ایجاد کرده، البته با هزینه کمتر. این ویژگی منحصر به فرد می‌تواند در بسیاری از زمینه‌ها مورد استفاده قرار گیرد. در ادامه دو مورد از مهم‌ترین این کاربردها توضیح داده شده است؛

- **قراردادهای هوشمند^۷:** فرض کنید قصد خرید یک اتومبیل را دارید. به نمایشگاه خودرو می‌روید، در مورد قیمت توافق می‌کنید، مبلغ را پرداخت می‌کنید و هم‌زمان اسناد مالکیت را به نام خود تغییر می‌دهید. در این فرآیند در دو نقطه نیاز به ایجاد «اطمینان» است. اولین بار و در هنگام پرداخت پول فروشنده از شما یک پرداخت تضمین شده را طلب خواهد کرد و احتمالاً شما با ارائه یک چک بانکی تضمین شده نیاز فروشنده را تامین می‌کنید. در مقابل شما می‌خواهید «طمئن» باشید اسناد مالکیت به نام شما تغییر کند و به این منظور نیاز به یک دفتر اسناد رسمی دارید (پس تا به اینجا نیاز به یک بانک و یک دفتر اسناد رسمی به‌عنوان نهاد سوم تضمین‌کننده وجود دارد). حال بلاک‌چین یک راهکار جایگزین با عنوان قرارداد هوشمند پیشنهاد می‌کند که به این ترتیب عمل می‌کند؛

فروشنده تمامی مشخصات ماشین (قیمت، نوع، شماره اسناد و غیره) را در شبکه^۸ بارگذاری می‌کند. خریدار اقدام به انعقاد قرارداد هوشمند با فروشنده می‌کند. بر اساس این قرارداد هر مرحله که تمام شود به‌صورت اتوماتیک مرحله بعد شروع به کار می‌کند. وقتی مبلغ پرداخت شد تراکنش به‌صورت غیرقابل بازگشت در تمام شبکه توزیع شده و پایگاه داده بروز می‌گردد، بلافاصله بعد از پرداخت مشخصات مالکیت خودرو تغییر و از فروشنده به خریدار منتقل می‌گردد. این اطلاعات نیز به‌صورت غیرقابل بازگشت در شبکه توزیع و پایگاه داده به‌روزرسانی می‌شود. پس بلاک‌چین عملاً بانک و دفتر اسناد رسمی را حذف کرده است (به دلیل مطمئن بودن طرفین از ثبت اطلاعات و عدم تغییر آن‌ها نیاز به نهاد سوم اطمینان‌ساز نیست). امنیت بالای شبکه، در دسترس بودن اطلاعات (دفتر کل توزیع شده)^۹ و عدم امکان دست‌کاری اطلاعات باعث شده تا این نقل‌وانتقال (شامل وجه و اطلاعات مالکیت) به‌صورت قطعی و غیرقابل بازگشت صورت پذیرد.^{۱۰}

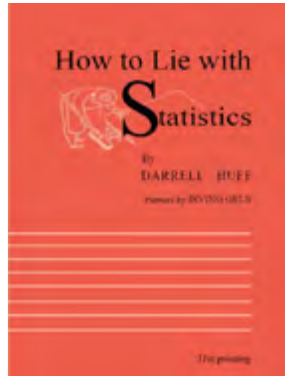
- **خدمات دفتر اسناد رسمی^{۱۱}:** تمام خدماتی که یک دفتر اسناد رسمی در قالب نهاد سوم اطمینان‌ساز ارائه می‌کند می‌تواند در یک شبکه مبتنی بر بلاک‌چین با هزینه کمتر بازتولید شود. البته به دلیل حساسیت دولت‌ها و نظارت بر انتقال دارایی‌ها و همچنین لزوم اخذ مالیات، این سرویس تنها در صورتی ایجاد خواهد شد که دولت بر شبکه نظارت داشته باشد. بازارهای جهانی شوک‌های بزرگی را طی دو دهه گذشته و در دوران دنیای پسا دیجیتال مانند ترکیدن حباب معروف به دات‌کام^{۱۲} و یا بحران مسکن در سال ۲۰۰۸ میلادی تجربه کرده‌اند. اما هر کدام از این تجربه‌ها منتج به قوی‌تر شدن بازارها شده است. به همین ترتیب و با ترکیدن حساب بیت‌کوین و حتی با این رفتن این ارز، فن‌آوری‌های بلاک‌چین وارد فاز جدید و مهیج‌تری می‌شوند.

امروزه جو روانی حاکم در پذیرش بلاک‌چین‌ها متأثر از عوامل متناقضی است که نتیجتاً ابهاماتی در میان دولتمردان، تجار و کاربران عادی به وجود آورده است. همچنین سایر کاربردهای بلاک‌چین نادیده گرفته شده و صرف به کاربرد آن در نظام‌های پرداخت توجه شده است. اولین گام برای شفافیت بیشتر و تسهیل فرآیند تصمیم‌گیری در استفاده از بلاک‌چین، ایجاد درک درست از قابلیت‌های آن است. آینده بلاک‌چین با آینده بیت‌کوین یکسان نخواهد بود. بیت‌کوین ممکن است به شکستی تکنولوژیک تبدیل شود که در آینده به‌عنوان مطالعه موردی در دانشگاه‌ها موردبحث قرار گیرد اما بلاک‌چین‌ها سر نوشت متفاوتی خواهند داشت. شاید بهتر است بگوییم بلاک‌چین‌ها سر نوشت‌ساز خواهند شد.

یادداشت

۱. به معنای دقیق‌تر در پایگاه داده‌های توزیع‌شده
۲. تا به امروز ۱۷ میلیون بیت‌کوین تولیدشده و نهایتاً ۲۱ میلیون خواهد رسید.
۳. به طلا فکر کنید. چرا این کالا ارزش دارد؟ چون هم کمیاب است (منابع محدود)، برای معامله و سرمایه‌گذاری استفاده شده و تعداد قابل‌توجهی روزانه به خریدوفروش آن می‌پردازند.
۴. به این افراد یا گروه‌ها اصطلاحاً وال (Whale) گفته میشود. وجه‌تسمیه از آن بابت است که عموماً معامله‌گران خود طعمه آنها میشوند.
۵. Market Manipulation

۶. Scalability
۷. Smart Contracts
۸. در این شبکه اطلاعات با استفاده از تکنولوژی بلاک‌چین در پایگاه داده توزیعی ذخیره میشود و عملاً امکان تغییر آن وجود ندارد.
۹. Distributed ledger
۱۰. در این شبکه اطلاعات با استفاده از تکنولوژی بلاک‌چین در پایگاه داده توزیعی ذخیره میشود و عملاً امکان تغییر آن وجود ندارد.
۱۱. Notary services
۱۲. Dot-com bubble

آرین آقابیگی

کارشناس مدیریت تحقیقات اقتصادی • بانک خاورمیانه

چگونه با آمار دروغ بگوییم؟

«متن حاضر به ارائه چکیده‌ای از کتاب «چگونه با آمار دروغ بگوییم؟» پرداخته است و با آوردن مثال‌هایی بومی از ایران (خارج از متن کتاب اصلی)، مفاهیم کتاب را شرح داده است. این کتاب که در سال ۱۹۵۴ توسط «دارل هاف»^۱ در ایالات متحده آمریکا به رشته تحریر درآمده است با زبانی ساده و با استفاده از برخی مثال‌های عامه‌فهم نشان می‌دهد به چه روش‌هایی با استفاده از آمار مخاطبان عام فریب داده شده یا گمراه می‌شوند و از سوی دیگر این مخاطبان با دقت به چه مواردی می‌توانند صحت آماری که به آن‌ها ارائه می‌شود را مورد بررسی قرار دهند. این کتاب به ارائه یک دید کلی از چگونگی دست‌کاری آمار و ارقام و راه‌های ساده تشخیص این ترفندها می‌پردازد.»^۲

♦ توجه به آمار از این جهت حائز اهمیت است که با زندگی روزانه همه افراد گره‌خورده است. گاهی آمار و ارقام به شکل نادرستی اعلام می‌شوند یا اگر به شکل درستی ارائه شوند ممکن است آن‌طور که شایسته است برداشت درستی از آن‌ها صورت نگیرد. به عنوان مثال ارائه آمار و ارقام کلی بدون پرداختن به جزئیات یکی از مواردی است که باعث سوءبرداشت از آمار شده و بعضاً ممکن است اعتبار مرجع اعلام‌کننده را نیز خدشه‌دار کند. از سوی دیگر بازی با لغات و مفاهیم از دیگر ترفندهایی است که می‌توان با استفاده از آن‌ها به ارائه تصویری نادرستی از حقایق موجود پرداخت. دست‌کاری در نمودارها نیز روش دیگری است که با استفاده از آن می‌توان واقعیت را متفاوت با آنچه هست ارائه داد. در بخش‌های بعد هر یک از این موارد با ذکر مثال‌هایی ملموس از جهان واقعی توضیح داده می‌شود.

ارائه ارقام کلی بدون ذکر جزئیات

یکی از مواردی که در گزارشگری آمار عمداً یا سهواً اتفاق می‌افتد ارائه ارقام کلی بدون ذکر جزئیات است که واقعیت را به شکل دیگری بیان می‌کند. به عنوان مثال زمانی که رئیس پلیس یک شهر اعلام می‌کند که در طول یک سال گذشته تعداد جرایم و تخلفات در شهر کاهش یافته است، یک عدد کلی برای تمامی جرائم اعلام می‌کند بدون اینکه طبقه‌بندی از آن‌ها ارائه دهد. مثلاً ممکن است تعداد جرایمی از جمله کیف‌قاپی یا زورگیری افزایش یافته ولی در مقابل سرقت مسلحانه و قتل کاهش بسیار زیادی داشته باشد و کاهش یکی افزایش دیگری را خنثی کند و در نهایت مجموع فقره‌های جرم و جنایت را نسبت به ادوار قبل کاهش دهد. این به این معنی است که نیروی پلیس در کاهش برخی جرایم عملکرد قابل توجهی داشته و در مبارزه با برخی دیگر ضعیف عمل کرده است. بنابراین اعلام کاهش تعداد کل جرایم تصویر روشنی از عملکرد پلیس در حوزه‌های مختلف به دست نمی‌دهد.

نوع دیگری از گزارشگری آمار ارائه ارقام خام است. به عنوان مثال وقتی عنوان می‌شود که حقوق یک نفر ۳ میلیون تومان در ماه است نمی‌توان به‌درستی گفت که آیا این میزان حقوق و درآمد برای آن فرد سسطحی مطلوب است یا خیر. به بیان دیگر هیچ معیاری دیگری برای مقایسه این عدد خام ارائه نشده است. یکی از راه‌های شفاف‌سازی در این زمینه مقایسه حقوق و درآمد فرد با هزینه‌هایی است که وی در طول یک ماه متحمل می‌شود. به‌طور ساده‌ای می‌توان محاسبه کرد که هزینه‌های شخص چند درصد از حقوق ماهانه را به خود اختصاص می‌دهد و می‌توان تشخیص داد که آیا حقوق ماهانه ۳ میلیون تومان سطح مطلوبی است یا نه. بنابراین داشتن مبنای دقیق و منطقی برای مقایسه امری ضروری است.

سوء استفاده از تعاریف واژگان

زبان به عنوان مهم‌ترین ابزار ارتباطی بشر دارای پیچیدگی‌های فراوانی است که منجر به برداشت‌های متفاوتی از کلمات می‌شود. به بیان دقیق‌تر ارتباط ذاتی بین واژگان و معنایی که برای آن‌ها در ذهن افراد است وجود ندارد و این امر به تجربیات و احساسات افراد در یک محدوده جغرافیایی وابسته است. به عنوان مثال تعاریف و معیارهای متعددی برای واژه‌هایی همچون «شادی» یا «خوشبختی» وجود دارد و برداشت جوامع مختلف از معنای چنین کلماتی با توجه به شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی هر جامعه متفاوت است.

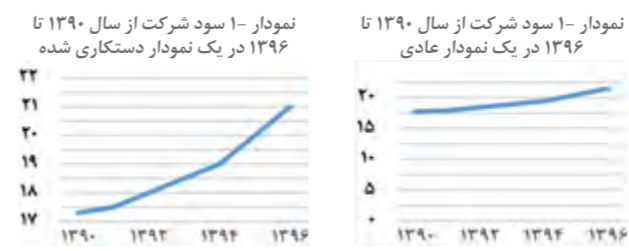
همچنین وجود تعاریف مختلف از برخی مفاهیم می‌تواند برای مخاطب ابهام ایجاد کند. به عنوان یک مثال اقتصادی در اینجا می‌توان به واژه «بیکار» اشاره کرد. این واژه از جمله واژگانی است که برداشت‌های مختلفی از آن می‌شود و به‌اصطلاح مفهومی خاکستری دارد. به عنوان مثال ممکن است بیکار به فردی اطلاق شود که شغل ثابت یا تمام وقت ندارد یا اینکه تنها برخی روزها در محل خاصی کار کند. بنابراین تعاریف مختلفی برای این واژه ارائه می‌شود. همچنین

ممکن است در مقایسه بین بیکاری در کشورها معیاری‌های مختلفی برای تعریف فرد بیکار در نظر گرفته شده باشد که این امر عملاً مقایسه نرخ بیکاری بین کشورها را بی‌معنی می‌کند. بر اساس توضیحات ارائه شده لازم است در ارائه آماری از این نوع به تعریف واحدی استناد شود تا امکان مقایسه صحیح بین اعداد و ارقام فراهم شود. بر اساس تعریف ارائه شده توسط سازمان بین‌المللی کار^۳، بیکار فردی است که در هفته کمتر از یک ساعت کار کند. این تعریف گر چه ممکن است به‌زعم برخی افراد غیرمعقول باشد اما معیاری است که برای سنجش نرخ بیکاری مورد استفاده قرار می‌گیرد. جمهوری اسلامی ایران نیز از سال ۱۳۸۴ و روی کار آمدن دولت هشتم از تعریف بین‌المللی ارائه شده برای بیکار استفاده کرد تا از این طریق نرخ بیکاری کشور با سایر کشورها قابل مقایسه شود. اما نکته در اینجا است که با توجه به تعریف بین‌المللی فرد بیکار، حال افرادی که حداقل یک ساعت در هفته کار می‌کنند نیز شافل به حساب خواهند آمد و به‌این‌ترتیب نرخ بیکاری محاسبه شده از این طریق نسبت به روش‌های قبل کاهش خواهد یافت. این امر می‌تواند وسیله‌ای باشد تا دولت‌ها با تغییر در تعریف فرد بیکار و نیز مقایسه ارقام برحسب محاسبات جدید با ارقام قدیمی به دفاع غیرمنصفانه از عملکرد اقتصادی خود بپردازند.

دست‌کاری نمودارها

استفاده از نمودارها برای نشان دادن آمار و ارقام امکان مقایسه و درک بهتر را برای مخاطبان فراهم می‌کند اما همین روش بعضاً برای القای موارد خلاف واقع نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. فرض کنید سود یک شرکت از ۲۰ میلیون تومان در سال ۱۳۹۵ به ۲۱ میلیون تومان در سال ۱۳۹۶ افزایش یافته. به‌عبارت‌دیگر سود شرکت در این سال ۵ درصد رشد داشته است. حال مدیرعامل شرکت درصدد است این رشد را در جلسه مجمع عمومی با استفاده از نمودار به سهامداران نشان دهد. نمودار ۱ روند سود شرکت را در شرایطی که نمودار دست‌کاری نشده به تصویر می‌کشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود سود شرکت در طی ۶ سال به‌طور ملایمی افزایش یافته اما اگر مدیرعامل شرکت درصدد باشد در نمایش افزایش سود شرکت بزرگنمایی کند انجام این کار با برخی تغییرات در نمودار مقدور است. به عنوان مثال با شروع محور عمودی از عدد ۱۷ میلیون تومان و همچنین تغییر مقیاس محورها روند افزایش سود شرکت را می‌توان با شیب تندتری نشان داد و این‌گونه به سهامداران القا کرد که سودآوری شرکت به‌طور فزاینده‌ای در حال رشد بوده است. نمودار ۲ روند سود شرکت را پس از دست‌کاری نمودار نشان می‌دهد. بدیهی است که با دقت به محور عمودی نمودار که بیانگر میزان سود شرکت است می‌توان به ترفند استفاده شده برای فریب سهامداران پی برد.

آنچه در این نوشتار مورد بحث قرار گرفت تنها موارد اندکی از ترفندهایی بود که برای متفاوت جلوه دادن شرایط موجود با دست‌کاری در آمار مورد استفاده قرار می‌گیرد و توجه به این ترفندها امکان درک صحیح‌تری از آمار و ارقام و ارائه شده را فراهم می‌کند. موارد متعدد دیگری نیز در کتاب مورد بررسی وجود دارد که با ذکر مثال‌هایی چگونگی دست‌کاری در اعداد و ارقام را توضیح داده است. ■

1. How to Lie with Statistics
2. Darrell Huff
3. International Labor Organization

مریم ذوالفقار
کارشناس مدیریت ارتباطات • بانک خاورمیانه

♦ علی خسروشاهی یکی از پایه‌گذاران نظام فروش و توزیع مدرن در ایران و یکی از برترین تولیدکنندگان محصولات خوراکی در دهه‌های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰ بود.

خسروشاهی در سال ۱۳۹۰ در خانواده‌ای پرجمعیت در تبریز به دنیا آمد و دبستان را در تبریز گذراند. پدرش حاج غفار، از تجار تبریز و از خاندانی سرشناس و تجارت پیشه بود که به تبریز مهاجرت کرده و در تیمچه بازار تبریز حجره داشت. در نیمه‌های دهه ۱۳۰۰، پدرش برای مدتی به همدان که مرکز عمده فعالیت‌های اقتصادی آن زمان بود مهاجرت کرد و به کسب‌وکار پرداخت.

وی در سال ۱۳۱۹ با مدرک لیسانس حقوق از دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل شد و همراه پدرش در تبریز و بعد تهران مشغول به کار شد. او برخلاف نسل اول خاندانش، تحصیل کرده دانشگاه و آگاه به زبان فرانسه و انگلیسی بود و تحصیلات وی در رشته حقوق و دانستن زبان خارجی کمک فراوانی به تسهیل فعالیت‌های تجاری وی می‌کرد.

علی خسروشاهی تجربه فعالیت اقتصادی در بازار تبریز و تهران را داشت. شناخت نظام بنکداری، خرده‌فروشی، ارتباط با شرکای تجاری در شهرستان‌ها، آشنایی با نظام بانکی و اعتباری و خوش‌نامی خانواده آنان در طی چندین دهه کار و فعالیت ابزارهای لازم را برای ورود آنان به عرصه سرمایه‌گذاری بلندمدت فراهم می‌کرد. وی در اوایل دهه بیست با دختر یکی از مقامات ذی‌نفوذ سیاسی ازدواج کرد که حاصل این ازدواج دو دختر و دو پسر بود.

خسروشاهی ابتدا تجارت خود را بر واردات منسوجات، بلور و بخاری علاءالدین و اجاق خوراک‌پزی متمرکز کرده بود. شرکت علاءالدین در سال ۱۳۳۷ با سرمایه دویست و بیست میلیون ریال در جاده کرج تأسیس شد و سپس واردات دارو و مواد خوراکی و صادرات کشمش و فرش به آن افزوده شد.

اخذ نمایندگی در دهه ۱۳۲۰

با شروع عصر اخذ نمایندگی فروش محصولات خارجی در دهه ۱۳۲۰ و اوایل دهه ۱۳۳۰ که به امر مهمی در تجارت ایران تبدیل شده بود، علی خسروشاهی برای اولین بار سفری به اروپا انجام داد و طی هشت ماهی که در آنجا اقامت داشت روابط تجاری جدیدی با برخی شرکت‌ها برقرار کرد. از نمایندگی‌ها اخذ شده توسط او می‌توان به

محصولات بهداشتی کاملیا، ساعت دیل، چسب اوهو و پودرهای رخت‌شویی محصول هنکل آلمان و ماشین تحریر ترایومف، هاینز (سازنده انواع کنسرو)، کلاگز (سازنده کورن‌فلیکس)، شارپ (سازنده تافی)، نمایندگی آدامس چیکلتس و خمیردندان پیسودنت شرکت بین‌المللی یونیلیور و پیک‌فرین (سازنده بیسکویت)، اشاره کرد. گرفتن هر نمایندگی، گرفتن نمایندگی بعدی را آسان‌تر می‌کرد. اخذ نمایندگی انحصاری محصولات نستله در ۱۳۳۳ جزو موفقیت‌آمیزترین آن‌ها بود و شیر خشک شرکت نستله را در ایران توزیع می‌کرد.

شرکت‌ها

در ۱۶ آبان ۱۳۳۸ شرکت صنعتی پارس مینو باهدف تولید مواد غذایی و دارویی در کیلومتر ۱۰ جاده مخصوص کرج افتتاح شد. شرکت در سال ۱۳۴۷ به سهامی خاص و در سال ۱۳۵۳ به سهامی عام، تبدیل و وارد بازار بورس شد. سپس با تأسیس شرکت خوراک، جهت توزیع مواد غذایی و دارویی اقدام کرد پس‌ازآن تعداد سهامداران شرکت به ۱۵۱۷ نفر رسید و به‌تدریج بخش‌های مختلف تولید آبنبات، بیسکویت، پاستیل، شکلات، آدامس، پفک و ویفر در شرکت راه‌اندازی شد.

آن‌ها برخی ماشین‌های بسته‌بندی و پخت را از کشورهای سوئیس، ایتالیا، آمریکا، انگلیس و ژاپن وارد می‌کردند. سه سال پس از تشکیل و گسترش فعالیت گروه مینو، در ۳۱ تیر ۱۳۴۱ شرکت شوکو پارس تأسیس شد و در سال ۱۳۴۱ کارخانه دارویی، بهداشتی مینو به بهره‌برداری رسید و تا سال ۱۳۵۷ تولیدات خود را تحت لیسانس برندهای معتبر اروپایی عرضه می‌کرد.

در مهرماه ۱۳۴۹ سومین شرکت گروه به نام شرکت صادراتی پرسونیس (سهامی خاص) باهدف صادر کردن تولیدات شرکت تأسیس شد.

روند توسعه شرکت این ضرورت را ایجاد می‌کرد که شرکت‌های جدید برای انجام صحیح‌تر فعالیت‌ها ایجاد شود. در سال ۱۳۵۱ شرکت صنعتی مینو باهدف تولید محصولات غذایی، شیرینی و شکلات در استان زنجان احداث و در سال ۱۳۵۳ شروع به کار کرد و تولیدات شرکت در قالب محصولاتی (سهامی بیسکویت، تافی، کیک، آرد صنعتی و پفک به بازار عرضه شد. در خرم دره امکانات

سرگذشت آفریننده نوستالژی‌ها از تاید تا ویفر

بسیار کم بود. تأسیس شرکت مینو در آنجا بستر لازم را برای توسعه منطقه، ورود شرکت‌های دیگر به خرم دره و در نتیجه گسترش اشتغال و فعالیت‌های زیربنایی مثل آب، برق و جاده فراهم کرد و تولیدات شرکت را در قالب ده‌ها محصول بیسکویت، تافی، کیک، آرد صنعتی و پفک روانه بازار کرد.

شرکت مینو برای تربیت نیروی ماهر، کارگران دیپلمه و بالاتر را به موسسه‌های مختلف آموزشی اعزام می‌کرد تا تولید شکلات را بیاموزند. همچنین برای کسب توانایی‌های بیشتر کارگران فنی را به سوئیس، آلمان و آمریکا می‌فرستاد.

اعضای هیات مدیره، رئیس هیات مدیره و مدیرعامل شرکت، طی ۲۰ سال، عمدتاً علی خسروشاهی و برادرانش بودند. با افزایش شعبه‌های شرکت و توسعه فعالیت آن، همچنین ورود شرکت به بورس، مدیرانی از خارج خانواده نیز به مجموعه شرکت اضافه شدند.

در سال ۱۳۸۲ شرکت مینو به ۱۲ شرکت تجاری و تولیدی گسترش یافت. شرکت بخش قاسم (وابسته به گروه مینو) با ۱۶۲ کامیون، مسوول توزیع کالا به هشتاد هزار خرده‌فروش بود. این شرکت در ۲۳ مرکز استان، ۶۵۰ نوع محصول گروه مینو و ۶۰ شرکت دیگر همچنین محصولات شرکت نستله را پخش می‌کرد. همچنین در خارج از کشور از جمله عراق و افغانستان دفاتر توزیع داشت. در سال ۱۳۸۱ بخش دارویی و آرایش به‌عنوان شرکتی وابسته به گروه شروع به فعالیت کرد.

خسروشاهی‌ها با فعالیت‌هایشان، نوستالژی‌های زیادی برای ایرانی‌ها به‌جا گذاشتند. تاید، پفک‌نمکی، تافی، ویفر و ... همه محصول فعالیت‌های آن‌ها بود. علی خسروشاهی، مالک و بنیان‌گذار مینو بود که به همراه پسرش حسن، در این کارخانه فعالیت می‌کرد و آخرین حضور آن‌ها در صنعت ایران با همین کارخانه مینو معاصر بود.

علی خسروشاهی و برادرش جلیل تا سال ۱۳۵۸ مالکیت و مدیریت گروه مینو را در دست داشتند. در فروردین ۱۳۵۹ اداره کارخانه‌های گروه صنعتی مینو (صنعتی پارس، خوراک و پرسونیس) به وزارت صنایع واگذار شد.

برند مینو در سال ۱۳۹۲ در دهمین جشنواره ملی قهرمانان صنعت ایران به‌عنوان یکی از ۱۰۰ برند برتر ایران شناخته شد. ■

ساعت کاری شعبه‌های بانک خاورمیانه در روزهای شنبه تا چهارشنبه از ساعت ۸:۰۰ الی ۱۶:۳۰ و در روزهای پنج‌شنبه از ساعت ۸:۰۰ الی ۱۳:۰۰ می‌باشد.

شعبه‌های بانک خاورمیانه

شهر	شعبه	کد	آدرس	تلفن
تهران	آفتاب	۱۰۰۱	میدان ونک، خیابان شهید خدای، تقاطع خیابان آفتاب، شماره ۱۱۸	۸۸۶۲ ۳۷۵۰
تهران	نویخت	۱۰۰۲	خیابان خرمشهر، خیابان شهید عربعلی، نبش خیابان یازدهم، شماره ۵۸	۸۶۰۸ ۹۷۰۳
تهران	نیاوران	۱۰۰۳	خیابان شهید باهنر، بعد از سه‌راه یاسر، شماره ۲۹۹	۲۲۷۵ ۹۳۹۸
تهران	الهیه	۱۰۰۴	خیابان شهید فیاضی، خیابان شهید آقابزرگی، نبش بن‌بست بیژن، شماره ۳۳	۲۲۳۹ ۰۹۹۱
تهران	مهستان	۱۰۰۵	شهرک قدس، خیابان ایران‌زمین، شماره ۲۲۰۲	۸۸۵۶ ۱۶۵۶
تهران	سعادت‌آباد	۱۰۰۶	خیابان سعادت‌آباد، میدان سرلشکر شهید طهرانی‌مقدم، نبش کوچه هفتم، شماره ۸۶	۲۲۳۸ ۲۹۳۸
تهران	بخارست	۱۰۰۷	خیابان احمد قصیر، نبش خیابان پنجم، شماره ۲	۸۸۷۲ ۹۹۲۵
تهران	زعفرانیه	۱۰۰۸	خیابان ولنجک، انتهای خیابان سیزدهم، تقاطع خیابان ثاراله، شماره ۲	۲۲۴۲ ۴۷۸۲
تهران	ظفر	۱۰۰۹	خیابان شهید دستگردی، بین بلوار نلسون ماندلا و خیابان ولی‌عصر، شماره ۲۷۷	۸۶۰۸ ۲۳۸۵
اصفهان	اصفهان	۳۰۰۱	میدان فیض، نبش خیابان میر، شماره ۵	۰۳۱-۴۶۶۴ ۴۶۸۳
تبریز	تبریز	۴۵۰۱	شهرک ولی‌عصر، فلکه رودکی، خیابان رودکی، نبش کوچه سحر، شماره ۵۶۰	۰۴۱-۳۳۲۷ ۲۶۰۵
شیراز	شیراز	۷۲۰۱	بلوار ستارخان، تقاطع خیابان عقیف‌آباد، شماره ۱۲۷	۰۷۱-۳۶۲۶ ۸۸۰۷
مشهد	مشهد	۸۵۰۱	بلوار سجاد، بین چهارراه بهار و چهارراه گلریز، شماره ۴۸	۰۵۱-۳۷۶۵ ۶۲۲۲
اردبیل	اردبیل	۴۸۵۱	خیابان امام خمینی، مجتمع تجاری اداری الدوز پاسارگاد، طبقه چهارم، واحد ۴۷	۰۴۵-۳۳۲۵ ۸۷۰۱
کرج	کرج	۶۲۴۱	میدان امام حسین، بلوار چمران، مجتمع اداری البرز بل سنتر، طبقه سوم، واحد ۳۰۲	۰۲۶-۳۲۸۶ ۷۳۰۰
کرمان	کرمان	۸۰۰۱	بلوار جمهوری اسلامی، بازار موبایل ایران ۳، طبقه پنجم، واحد ۵۰۷	۰۳۴-۳۲۴۸ ۴۱۳۵

بانک خاورمیانه علاوه بر ارائه تمامی خدمات یک بانک تجاری، سایر خدمات حوزه بازار پول و سرمایه را به صورت مستقیم و یا از طریق شرکت‌های زیرمجموعه یا وابسته با رعایت مقررات و ضوابط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان بورس و اوراق بهادار فراهم کرده است.

شرکت کارگزاری بانک خاورمیانه

تهران، خیابان شهید دستگردی، بین بلوار نلسون ماندلا و خیابان ولی‌عصر، شماره ۲۷۷ تلفن: ۰۹۱۹ ۸۶۰۸

شرکت داده پردازان سیمای آفتاب

تهران، خیابان خرمشهر، خیابان شهید عربعلی، نبش خیابان یازدهم، شماره ۱ تلفن: ۰۷۰۰ ۴۳۶۵

شرکت خدمات ارزی و صرافی خاورمیانه

تهران، میدان آرژانتین، خیابان احمد قصیر (بخارست)، نبش کوچه نهم، برج بخارست، طبقه دوم تلفن: ۰۱۰۰۰ ۴۱۲۶

شرکت بیمه زندگی خاورمیانه

تهران، میدان آرژانتین، خیابان احمد قصیر (بخارست)، خیابان ششم، شماره ۷ تلفن: ۰۳۰۰ ۴۱۳۶

ساختمان ادارات مرکزی

تهران، خیابان احمد قصیر، نبش خیابان پنجم، شماره ۲
تلفن: ۰۸۰۰ ۴۲۱۷
دورنگار: ۰۱۰۹۵ ۸۸۷۰
کدپستی: ۱۵۱۳۶۴۵۷۱۷ تهران، صندوق پستی: ۰۴۴۵-۱۵۸۷۵
www.middleeastbank.ir
info@middleeastbank.ir

پیش بینی IMF از اقتصاد ایران

می‌شود این رقم در سال ۲۰۱۸ به ۴۱۸.۹ میلیارد دلار کاهش یابد. این نهاد بین‌المللی همچنین پیش‌بینی کرده است رشد بخش غیرنفتی ایران از ۴ درصد در سال ۲۰۱۷ به ۳.۸ درصد در سال جاری کاهش یابد. رشد بخش نفتی ایران نیز از ۵.۲ درصد در سال قبل به ۴.۶ درصد در سال جاری کاهش می‌یابد. ایران در سال ۲۰۱۷ بالغ بر ۳۸ میلیون بشکه در روز نفت تولید و ۲.۴۶ میلیون بشکه در روز نفت صادر کرد و پیش‌بینی شده است تولید نفت ایران در سال ۲۰۱۸ در سطح ۳۸ میلیون بشکه در روز باقی بماند اما صادرات نفت به ۲.۶۶ میلیون بشکه در روز افزایش پیدا کند. تولید گاز ایران نیز در سال ۲۰۱۸ معادل ۵.۳۲ میلیون بشکه در روز و صادرات گاز در همین سال معادل ۰.۲۲ میلیون بشکه در روز خواهد بود.

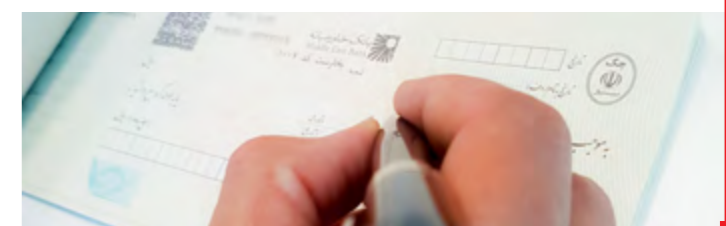
صندوق بین‌المللی پول میزان رشد نقدینگی در ایران طی امسال را ۲۳.۸ درصد پیش‌بینی کرده است که نسبت به رشد ۲۳.۵ درصدی نقدینگی در سال قبل اندکی افزایش خواهد داشت. ایران در سال ۲۰۱۷ بالغ بر ۱۰۹.۵ میلیارد دلار کالا و خدمات صادر و ۹۱.۶ میلیارد دلار کالا و خدمات وارد کرد. پیش‌بینی شده است صادرات ایران امسال به ۱۳۰.۳ میلیارد دلار و واردات به ۱۰۳.۳ میلیارد دلار افزایش یابد. بر اساس پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول تراز حساب‌های جاری ایران طی امسال افزایش قابل ملاحظه‌ای خواهد داشت و به رکورد ۲۹.۲ میلیارد دلار خواهد رسید. این رقم برای سال قبل ۱۸.۴ میلیارد دلار گزارش شده بود. همچنین پیش‌بینی شده است ذخایر ارزی ایران در سال جاری با افزایش ۱۳.۳ میلیارد دلاری نسبت به سال قبل به ۱۰۸.۴ میلیارد دلار برسد. ذخایر ارزی ایران در پایان سال ۲۰۱۷ بالغ بر ۹۵.۱ میلیارد دلار گزارش شده بود.

داشتن حساب انفرادی در هر بانک محدود شد

با توجه به پخشنامه‌های بانک مرکزی، افتتاح و نگهداری بیش از یک حساب انفرادی و یک حساب مشترک سپرده قرض‌الحسنه جاری، یک حساب انفرادی و یک حساب مشترک سپرده قرض‌الحسنه و همچنین یک حساب انفرادی و یک حساب مشترک سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی برای هر شخص حقیقی مجاز نیست.

بر این اساس بانک‌ها مکلفند از ثبت درخواست دسته‌چک برای حساب‌های مازاد (بیش از یک حساب انفرادی و یک حساب جاری مشترک) اشخاص حقیقی خودداری کنند.

لذا از مشتریان محترم بانک خاورمیانه که مشمول این مقررات می‌شوند؛ تقاضا داریم در اسرع وقت با مراجعه به شعبه افتتاح‌کننده حساب، نسبت به تعیین تکلیف و بستن حساب‌های مازاد خود اقدام نمایند. گفتنی است در صورت عدم مراجعه مشتری تا تاریخ ۱۳۹۷/۰۳/۳۰ برای تعیین تکلیف و بستن حساب‌های مازاد، بانک موظف است راساً و به تدریج این حساب‌ها را مسدود و مانده آنها را به یکی از حساب‌های هم‌ماهیت مشتری، منتقل نماید.

محدودیت وصول چک‌های طرح قدیم از شهریور ۹۷

با توجه به دستور بانک مرکزی، از تاریخ ۱۳۹۷/۰۶/۰۴ تبادل چک‌های طرح قدیم (غیر صیادی) مشتری از طریق سامانه چکاوک میسر نخواهد بود و وصول این نوع چک صرفاً با مراجعه مشتری به بانک صادرکننده چک، امکان‌پذیر خواهد بود.

با توجه به محدودیت‌های اشاره‌شده، به مشتریان محترم بانک خاورمیانه توصیه می‌شود برای تسهیل در مراودات تجاری خود، از دریافت چک‌های طرح قدیم (خصوصاً بعد از تاریخ ۱۳۹۷/۰۶/۰۱) خودداری فرمایند و در صورتی که در حال حاضر و یا تا تاریخ ۱۳۹۷/۰۶/۰۱ چک طرح قدیم (برای سررسید ۱۳۹۷/۰۶/۰۱ به بعد) دریافت نموده اند، قبل از تاریخ یادشده، با مراجعه به شعب بانک خود، نسبت به ثبت آن در سامانه چکاوک اقدام نمایند. در غیر این صورت مشتریان برای وصول چک‌های خود می‌بایست صرفاً به بانک صادرکننده چک مراجعه فرمایند.

همچنین از مشتریان بانک خاورمیانه که دارای دسته‌چک‌های قدیمی هستند؛ درخواست می‌شود با مراجعه به شعبه افتتاح‌کننده حساب، نسبت به تعیین تکلیف چک‌های طرح قدیم و دریافت دسته‌چک صیادی اقدام نمایند.

راه اندازی سامانه نیما

نیما (نظام یکپارچه معاملات ارزی) به‌عنوان سامانه ارزی جدید بانک مرکزی، با هدف تسهیل تامین ارز، ایجاد فضای امن برای خریداران و فروشندگان ارز و امکان ایجاد فضای رقابتی برای صرافان آغاز به کار کرد.

به گزارش روابط عمومی بانک مرکزی، با استفاده از این سامانه، خریداران و فروشندگان ارز متناسب با نیازهای خود نسبت به انجام عملیات ارزی در محیط الکترونیک اقدام می‌کنند. در فاز نخست، واردکنندگان برای تامین ارز کالای وارداتی به‌عنوان متقاضی خرید ارز و تمام صرافی‌ها به‌عنوان فروشنده ارز ایفای نقش خواهند کرد. این سامانه امکان مدیریت بازار ارز برای سیاستگذار و امکان فعالیت شفاف را برای متقاضیان ارز فراهم می‌کند.

بدین سان با هماهنگی به عمل آمده بین بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت، بازرگانان می‌توانند با مراجعه به سامانه جامع تجارت، درخواست خود را برای تامین ارز ثبت سفارشات غیربانکی انجام دهند. این اطلاعات به صورت سیستمی و برخط به سامانه نیما منتقل می‌شود و در ادامه بازرگانان پیشنهادها (پاسخ‌های) ارائه شده از سوی صرافی‌ها را مشاهده و در نهایت نسبت به خرید ارز اقدام می‌کنند.

در فاز نخست، ثبت درخواست‌ها برای ارزهای یورو و یوان امکان‌پذیر است و متعاقباً در گام‌های بعدی امکان درخواست برای سایر ارزها نیز فراهم می‌شود.

صرافی‌ها می‌توانند با انتخاب منوی نیما در پایگاه اطلاع‌رسانی سنا اقدام به مشاهده درخواست‌های خرید، ارائه پیشنهادها و در نهایت نسبت به تامین ارز متقاضیان اقدام کنند. همچنین راهنمای استفاده و کار با سامانه در بخش راهنمای کاربران در دسترس قرار گرفته است.

در همین راستا رییس کل بانک مرکزی با تأکید بر اینکه هیچ نگرانی از تامین ارز متقاضیان وجود ندارد، گفت: از ابتدای فعالیت سامانه نیما در ۲۲ فروردین ماه امسال برای تامین مالی تجارت خارجی کشور تا ۱۸ اردیبهشت ماه بیش از ۶.۲ میلیارد دلار ارزهای مختلف تخصیص داده شده است.

سیف گفت: این میزان تخصیص ارز در کمتر یک ماه، نشان‌دهنده نبود محدودیت برای نیازهای متقاضیان است.

در مدت یادشده همچنین بیش از چهار میلیارد دلار منابع ارزی تامین شده و صادرکنندگان نیز ۱.۲ میلیارد دلار به‌نظام بانکی واگذار کردند که نشان می‌دهد مسیر در شرایط عالی قرار دارد.

مقرر شده هر فردی ارز خود را به سامانه نیما ارائه دهد و در مدت ۲۴ ساعت خریداری نداشته باشد، بانک مرکزی با قیمت ۴۲۰۰ تومان می‌خرد.

با توجه به شرایط کنونی رضایت قابل توجهی از وضعیت موجود حاصل شده است و در روزهای آینده نیز شرایط بهتر خواهد شد.

در فاصله‌ای که این پیام را می‌خوانید یک کودک بر اثر
بیماری‌های مرتبط با آب‌های آلوده خود را از دست می‌دهد.
آیا مسوولیت خود را انجام داده‌ایم؟

بانک خاورمیانه
Middle East Bank

